

Національний університет "Острозька академія"
Навчально-науковий інститут лінгвістики
Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістрантки

на тему:

Мовні засоби вираження гендеру в англійській та німецькій мовах (порівняльний аналіз)

Виконала: студентка 2 курсу, магістерського рівня
групи ЗМА-2

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська

Гаґеманн Вікторія Олександрівна

Керівник: к.п.н., доц., Декан Ковальчук І.В.

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Роботу розглянуто і допущено до захисту
на засіданні кафедри англійської філології
протокол № ___ від “___” _____ 2023 р.
Зав.кафедри _____ Анатолій ХУДОЛІЙ

Острог – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ РОДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ	7
1.1 Поняття роду як лінгвістичного явища.....	7
1.2 Рід як об’єкт лінгвістичних гендерних досліджень.....	10
1.3 Мовна реалізація гендеру в англійській мові.....	21
1.4 Мовна реалізація гендеру в німецькій мові.....	32
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. АКТУАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ	42
2.1 Специфіка творення гендерно забарвленої лексики.....	42
2.2 Гендерно забарвлена лексика на морфологічному рівні.....	48
2.3 Вживання гендерно маркованих лексем в англійській та німецькій мовах.....	51
2.4 Гендерна нейтральність в англійській та німецькій мовах.....	58
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3. МОВНІ ЗАСОБИ НОРМАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ “THE ECONOMIST” ТА “DIE ZEIT”	65
3.1 Гендерні маркери у часописі “The Economist”.....	65
3.2 Гендерні маркери у періодичному виданні “Die Zeit”.....	73
3.3 Тематичні групи гендерно забарвленої лексики на матеріалі часописів.....	77
3.4 Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації.....	79
Висновки до розділу 3.....	85
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	91
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Рівність та свобода – це права кожної особистості у кожній демократичній державі. Рівність за соціальними, національними, статевими і віковими ознаками є ключовою рисою комфортної та успішної країни. Кожна країна має на меті стати взірцем для своїх громадян. Саме тому гендерна проблема так інтенсивно досліджується у різних сферах життя людини: професійній, культурній, соціальній тощо. Гендерна проблематика вимагає глибокого аналізу, оскільки вона торкається глибоко особистісних зв'язків соціуму та людини.

Ілюстрування різноманітних соціальних проблем часто є завданням публіцистики, яка виступає засобом передачі головних новин, зображення останніх досліджень, виокремлення найцікавіших новинок, викриття політичних та кримінальних злочинів тощо. Однак, у XXI столітті публіцистика також виконує функцію тотального впливу та пропаганди. Влучно підібрані невербальні та вербальні засоби сьогодні можуть змінювати переконання та думки сотень тисяч осіб.

Гендерна рівність у публіцистиці відіграє важливу роль у формуванні сучасного інформаційного простору та сприяє створенню справедливого та толерантного суспільства. Це поняття відображає принципи рівності та відсутності дискримінації на мовному рівні та в медійному висвітленні подій та соціокультурних явищ.

Важливу роль у сучасній публіцистиці відіграє питання гендерної рівності. Жінки та чоловіки відіграють різні ролі у суспільстві, а завданням публіцистики є відображення цієї різноманітності. Гендерно рівна інформаційна сфера дає можливість позбавитись шаблонів та стереотипів про те, якими «повинні» бути чоловіки та жінки.

Мовлення та інформаційні повідомлення здійснюють вагомий вплив на формування чітких уявлень про гендерну ідентичність. Публіцистика, яка побудована на принципах гендерної рівності, зумовлює зменшення гендерних упереджень та стереотипів, котрі можуть негативно впливати на суспільство.

Гендерно рівна публіцистика допомагає акцентувати увагу на проблемах, які пов'язані із гендерною нерівністю.

Поняття роду та гендеру досліджувалися у працях таких вчених, як І. Білецька [1], О. Бойван [3], М. Варикаша [4], Н. Гапон [6], О. Горошко [7], Т. Дегтярьова [9], Я. Денисенко [10], М. Зелінський [11], О. Клещова [12], О. Клименко [13], О. Ковтун [14], Т. Космеда [15], В. Курдюкова [16], І. Кучеренко [17], А. Мартинюк [18], Л. Марчук [19], Ю. Маслова [20], Т. Нестеренко [21], Г. Приходько [22], Е. Рагімова [23], А. Рогатюк [24], Д. Татусько [25], О. Федорова [26], О. Халіман [28], Л. Шевченко [29], Г. Яворська [30], Г. Баррі [31], Ф. Блац [32], М. Блубергс [33], Дж. Бутлер [35], Д. Камерон [36], К. Кассіді [38], В. Чаппелл [39], А. Курзан [42], П. Айзенберг [45], Дж. Холл [47], К. Гентон [48], Ч. Хокет [49], Дж. Каплан [51], М. Кі [52], М. Клаус [53], К. Ланінг [54], С. Ліберсон [56], Г. Лобін [57], Д. Ньюблінг [57], А. Мейлет [59], К. Стаплетон [63], А. Стенгоєр [64], Дж. Дівальд [64], А. Стефановіч [65], Т. Свартенген [66] та багатьох інших. Особливої уваги також потребує аналіз актуалізації гендеру в англійській та німецькій мовах.

Актуальність теми дослідження зумовлена загальними тенденціями лінгвістики до вивчення поняття гендеру в англійській та німецькій мовах. Актуальність даного дослідження полягає у необхідності дати цілісну інтерпретацію поняття роду та гендеру, виокремити основні їхні ознаки та проаналізувати мовні особливості вираження гендеру в англійській та німецькій мовах.

Мета роботи – обґрунтувати основні аспекти дослідження категорії роду в англійській та німецькій мовах, простежити актуалізацію гендеру в англійській та українській мовах та з'ясувати особливості мовних засобів нормалізації гендерної дискримінації в сучасній англійській та німецькій мовах на матеріалі періодичних видань “The Economist” та “Die Zeit”.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких завдань:

- 1) схарактеризувати поняття роду як лінгвістичного явища;

- 2) розглянути поняття роду як об'єкта лінгвістичних гендерних досліджень;
- 3) простежити мовну реалізацію гендеру в англійській мові;
- 4) простежити мовну реалізацію гендеру в німецькій мові;
- 5) визначити специфіку творення гендерно забарвленої лексики, зокрема в англійській та німецькій мовах;
- 6) вивчити особливості гендерно забарвленої лексики на морфологічному рівні;
- 7) дослідити вживання гендерно маркованих лексем в англійській та німецькій мовах;
- 8) проаналізувати гендерну нейтральність в англійській та німецькій мовах;
- 9) розглянути гендерні маркери у часописі “The Economist”;
- 10) розглянути гендерні маркери у періодичному виданні “Die Zeit”;
- 11) виокремити тематичні групи гендерно забарвленої лексики на матеріалі часописів;
- 12) проаналізувати мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації.

Об'єктом дослідження є періодичні видання “The Economist” та “Die Zeit”.

Предмет дослідження нашої роботи становлять особливості використання мовних засобів вираження гендеру у періодичних виданнях “The Economist” та “Die Zeit”.

Методи дослідження. Для реалізації мети та поставлення основних наукових завдань виділимо такі методи дослідження:

- 1) описовий метод – для класифікації та інтерпретації структурних і функціональних властивостей мовних засобів вираження гендеру в англійській та німецькій мовах;
- 2) дедуктивно-індуктивний метод – для аналізу і синтезу наукових теорій і концепцій;

3) метод суцільної вибірки, за допомогою якого було зібрано фактичний матеріал дослідження;

4) зіставний метод спрямовано на встановлення спільних і відмінних рис між одиницями англійської та німецької мов;

5) аналізу словникових дефініцій – для виявлення оточення слів та їх визначень у словниках;

6) математичних підрахунків – для встановлення відсоткового співвідношення прикладів та визначення найбільш використовуваних мовних засобів вираження гендеру.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні дослідження мовних особливостей вираження гендерно маркованої та гендерно нейтральної лексики у сучасній англомовній та німецькомовній періодиці.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому дослідженні гендерно забарвленої лексики як складової частини лексикології англійської та німецької мов, а також визначенні основних способів прояву національно-культурної специфіки через мову. Основні положення та висновки сприяють глибшому розумінню суті англійських та німецьких мовних засобів вираження гендеру.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальшому дослідженні мовних засобів вираження гендеру в сучасній англійській та німецькій мовах. Результати нашого дослідження можуть бути застосовані в написанні наукових робіт та послужити базисом для створення методичних посібників.

Матеріалом дослідження слугувало 363 приклади мовних засобів вираження гендеру в англійській та німецькій мовах.

Мета та завдання дослідження зумовили **структуру** нашої роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 116 сторінок, із них 90 сторінок – основного тексту.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ РОДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

1.1 Поняття роду як лінгвістичного явища

Сьогодні категорія роду стає об'єктом дослідження багатьох науковців. Так, у деяких філософських працях поняття «рід» побудований у більшості випадків на класифікаційно-логічному характері. Суспільство як рід функціонує як один із типів, «царств» існування, виокремлених поруч із природою.

Однією з основних філософських установок, на базі яких здійснюється пошук умов існування як роду, є орієнтація на перевизначення підстав. Онтологія роду – це особлива метафізика перевизначуваних підстав: вона вивчає як їхні рамки, так і те, що, як і чому на ній формується [27].

У сучасному мовознавстві рід досліджується як категорія мови. Морфологічна категорія роду не завжди є передбачуваною та іноді має нелогічні вираження [59]. Вона вміщає в собі значні виражальні можливості у зіставленні з іншими іменними граматичними категоріями, що дозволяє наділяти лексичні одиниці певними смисловими забарвленнями, мотивованими конкретно актуалізацією системи графем роду. У зв'язку із родовою диференціацією найменування істот з ціллю природного розрізнення їх відповідно до статі, що слугує для підтримки семантико-граматичних функцій категорії роду [5, с. 85–86].

У різні часи погляди на категорію роду відрізнялися. Рід входить до числа тих граматичних категорій, загальне значення котрих встановлюється доволі важко, а деякі науковці стверджують, що абсолютно неможливо. Сьогодні рід у мовознавчих наукових розвідках – це одна з найосновніших граматичних категорій іменника [17, с. 89].

Сучасні мовознавці категорію роду визначають як несловозмінну самостійну морфологічну категорію, що у своїх типових вираженнях включає в себе диференційоване поєднання афіксів (суфіксів та флексій) для власного вираження, поєднує семантико-граматичний зміст найменувань істот на основі їхньої приналежності до біологічної статі чи недорослості і формально-граматичний зміст найменувань неістот та складається з грамем жіночого, чоловічого та середнього роду [5, с. 85]. Як стверджує Г. Яворська, сучасні нормативні правописні праці суперечать одна одній, зокрема щодо особливостей правопису запозичень, що досить негативно позначається на мовній культурі [30, с. 192].

Категорію роду, яка є однією з граматичних засобів вираження предметності, досліджують у граматиках різних мов. Так, науковиця І. Матвіяс зауважує, що граматичний рід складає категорію, котра в поєднанні з іншими категоріями виражає морфологічну природу сучасного іменника, є інструментом для вираження предметності, однією з провідних граматичних особливостей його як окремої частини мови [2, с. 50]. Автор наділе рід статусом лексико-граматичної категорії, котра реалізується в трьох граматичних значеннях – жіночого, чоловічого та середнього роду, приналежність до котрих прямо не пов'язана з уявленням про семантику слова та стать.

В. Горпинич розглядає рід як морфологічну класифікаційну категорію, граматичним змістом котрої є відношення між узгоджуючою та узгоджуваною лексичною одиницею [8, с. 51].

Укладачі історичних граматики направляють власні зусилля на вирішення специфіки формування категорії роду і також не демонструють одностайності у вирішенні цієї проблеми. В. Горпинич наступним чином окреслює проблему: одні мовознавці стверджують, що рід сформувався на основі протиставлення істоти/неістоти, інші – з протиставлення активність/неактивність. Сьогодні утверджується погляд, що передісторія категорії роду має тісний зв'язок із трансформацією семантико-синтаксичного типу індоєвропейської мови на

номінативний. На стадії активного розвитку індоєвропейській мові була властива двочленна система активних/неактивних найменувань, котра через ознаку істоти/неістоти перетворилася на родову [8, с. 52].

Т. Нестеренко доводить те, що категорія роду диференціюється лише у формах однини: іменники, що використовуються в однині, включається до одного з трьох родів; іменники множинні (*pluralia tantum*) не входять до жодного з родів [21, с. 702].

Сьогодні рід є класифікувальною категорією, граматичний характер якої доволі яскраво виражається, проте не абсолютизовано. Причини цього сягають давнього періоду в історію розвитку цієї категорії. Формування категорії роду завжди ставало об'єктом дослідження багатьох науковців, які подавали різноманітні гіпотези щодо цього.

Прибічники першого напрямку стверджують, що основу граматичної категорії роду складають поняття фізичної статі, котре за аналогією переноситься із живих істот на неживі предмети. Це твердження виявляється домінантним у європейській науці. Його підтримували такі вчені, як Й. Гердер та В. Гумольдт, а детально розвинув Я. Грімм як один з основоположників порівняльно-історичної лінгвістики, таким чином цю теорію часто називають теорією Грімма. Я. Грімм у «Німецькій граматиці» доводить, що до чоловічого роду включалися лексичні одиниці, що позначали предмети великі, первинні, швидкі, активні, рухливі, ті, які здійснюють вплив на інші предмети; до жіночого роду включалися лексичні одиниці, які позначали дещо вторинне, менше, більш спокійне та поступливе; до середнього роду – лексичні одиниці, які позначали щось штучно створене, нерозвинене, лексичні одиниці із збірним значенням [17, с. 89].

Другий напрям називають морфологічним. Він також характеризується давньою традицією. Ще римський учитель риторики Арнобій (IV ст. н.е.), зауважував, що категорії роду, особливо стосовно неістот, властивий формальний характер та вона ніяким чином не пов'язана зі змістом цих предметів. Це твердження відстоював німецький мовознавець К. Бругман, кий

виступав проти теорії Я. Грімма та намагався подати власне мовне тлумачення витворення роду. Учений доводив малоімовірне перенесення, поширення значення роду з невеликої групи живих істот на всі інші іменники і пов'язував створення категорії роду з історією іменників на *-a*, серед яких більшу частину складають лексичні одиниці на позначення осіб жіночої статі. Відповідно до цього інші іменники з *-a* основою почали сприйматися словами жіночого роду. Існує таке твердження, згідно з якою теорії Я. Грімма та К. Бругмана не вважаються взаємно протиставними: теорія Я. Грімма інтерпретує перший етап становлення категорії роду на основі дійних асоціацій. Другий етап полягає в тому, що такі реальні асоціації поступаються формальним місцем, а це пояснюється теорією К. Бругмана.

Третій напрям називається синтаксичним. Він почав використовуватись на початку ХХ століття. Його витoki пов'язують з іменем Г. Штенталя, котрий зазначив, що, якби в мові не існувало узгодження, тоді б іменники цієї мови не включали б родових диференціацій. Справді, розрізнення в роді іменників виражаються в контексті, у їхньому узгодженні з дієприкметниками, прикметниками, певними дієслівними формами, у можливості заміни іменника займенником у конкретному роді або в узгодженні іменника з займенником [17, с. 89].

Отже, категорія роду пройшла тривалий та непростий період власного становлення. Сьогодні рід стає об'єктом досліджень багатьох науковців різних сфер знань, зокрема лінгвістики та філософії. Категорію роду як одну з граматичних засобів вираження предметності досліджують у граматиках різних мов.

1.2 Рід як об'єкт лінгвістичних гендерних досліджень

Гендерні дослідження у лінгвістиці беруть свій початок ще з античного періоду. У той же час почали виокремлюватися такі категорії, як граматичний рід (*gender*) і природна стать (*sexus*). Категорія роду (*genus*) є зв'язком з дійсністю, у котрій були представлені особистості різних статей. Сьогодні

природа гендеру не є науково обґрунтованою. Мовознавці пов'язують її з моделями, котрі детально виражають проблему гендеру у мові та розмежовують його призначення, або це соціальний аспект, який суспільство формує за допомогою використання мови.

Поняття «гендер» вважається одним із найновітніших у суспільствознавстві. Воно розташоване на стадії формування та поповнення новим змістом, визначення ролі в категорійно-понятійній системі. Термін «гендер» має англійське походження та позначає рід і стать, відтворюючи опозицію соціального та біологічного [29, с. 53].

Мовознавиця Н. Гапон називає поняття «гендер» одним із критеріїв, за допомогою якого в мовленні формується соціальна ідентичність мовця. Він взаємодіє з іншими критеріями – віком, статусом, соціальною групою тощо [6, с. 29]. Учена також акцентує увагу на тому, що дослідження жіночої та чоловічої мови, аналізу тактик та стратегій мовленнєвої поведінки у різноманітних типах комунікативних ситуацій неможливий без зважання на культурні традиції певного суспільства [6, с. 28].

У лінгвістиці виокремлюють три типи формування гендеру:

- нормативний (бажання відповідати гендерним очікуванням та нормам соціуму);
- маніпулятивний (експлуатація стереотипних характеристик «жіночого» та «чоловічого» у мовленні з метою досягнення відповідної комунікативної мети);
- креативний (ситуативно-унікальне становлення гендерної ідентичності із вживанням нетрадиційних мовних маркерів жіночності та чоловічності) [4, с. 89].

Науковиця О. Горошко звертає особливу увагу на те, що до сучасної мовознавчої парадигми термін «гендер» прийшов із галузі соціальних наук достатньо пізно, аніж в інші гуманітарні науки, у той же час гендерні наукові праці отримали статус міждисциплінарного напрямку. У першу чергу роботи в цій сфері виникли на Заході та перші розгорнуті описи чоловічих і жіночих

особливостей мовлення і мови були сформовані на основі мов романської та германської мовних груп. Сьогодні цей процес відбувається доволі швидко, таким чином сьогодні з впевненістю можна стверджувати про утворення ще однієї області вітчизняного мовознавства – гендерної лінгвістики та лінгвістичної гендерології [7, с. 23].

Сьогодні конструювання гендерних відмінностей відбувається за допомогою соціалізації, яка виконує функцію виховання різноманітних психологічних якостей та навичок у представників різних статей, розподіл праці між жінками та чоловіками і прийняті у суспільстві культурні норми, стереотипи та ролі. Гендерні норми та ролі в кожному суспільстві особливі та достатньо різні, не мають специфічного змісту та не є стандартними. У цьому сенсі бути представником жіночої та чоловічої статі абсолютно не означає мати відповідні якості, котрі були закладені природою. Це означає підкорятися конкретним стандартам, які були сформовані суспільством [6, с. 30].

Незважаючи на те, що поняття «гендер» визнається більшістю науковців, сьогодні існує низка проблем, які спричинені відносною новизною цього поняття та рядом його особливостей:

- термін «гендер» сформувався в англomовному просторі та є англійським омонімом граматичної категорії роду;
- багато учених, досліджуючи специфіку статерольової диференціації суспільства та пов'язані з нею процеси, керують старими термінологічними одиницями, включаючи у власні твердження чи положення про культурну та соціальну важливість статі;
- у різноманітних наукових розвідках поняття «стать» та «гендер» використовуються як синоніми;
- неточності утворюються залежно від мови, за допомогою якої було написане певне дослідження, зокрема під час перекладу іншомовних праць українською мовою;
- у процесі вибору термінології ключове значення має концептуальна позиція автора [29, с. 18].

У мовознавстві з-поміж найбільш ранніх спроб гендерних наукових розвідок варто звернути увагу на статті і трактати Е. Парсонз (1913), М. Біед (1946), Ш. Стоупс (1908), зокрема на дослідження Л. Акерман (1962). Доволі видатною науковою працею в цій сфері є «Мова і місце жінки» Р. Лакофф (1975) [55, с. 45-79], яку називають основоположною в системі подальших гендерних мовознавчих досліджень. На погляд Р. Лакофф, особливою характеристикою лексики, яку використовують у власному мовленні жінки, є вживання декларативних тверджень, питальних речень, прикметників, сталих прохань, які виражають захоплення. У той же час науковиця зауважує, що мові жінок характерна більша ввічливість, аніж мові чоловіків.

Наприкінці 70-х – на початку 80-х років ХХ ст. з'являється безліч досліджень, які присвячені гендерній проблематиці – «Das Deutsche als Mannersprache» Л. Пуш, «Linguistik und Frauensprache» З. Трьомель Пльотц тощо [20].

Гендер визначається культурними та соціальними чинниками і може змінюватися в різних спільнотах та культурах. У той час як гендер – це складна концепція, яка описує соціальні ролі, очікування та стереотипи, які пов'язані з чоловічим і жіночим, категорія роду, як правило, вказує на біологічні аспекти та класифікацію осіб на чоловічий та жіночий на підставі фізіологічних характеристик. Категорія роду використовується для визначення біологічної приналежності, але важливо розуміти, що вона не враховує всю складність гендерних ідентичностей та виражень. Гендер і категорія роду взаємопов'язані, тому найчастіше рід постає в центрі лінгвістичних гендерних досліджень.

Категорія роду є домінантним питанням наукових досліджень багатьох мовознавців. Так, В. Горпинич, детально вивчаючи категорію роду іменника, стверджує, що вона є відношенням між узгоджувальними та узгоджуваними лексичними одиницями. Кожен іменник включається до відповідного роду. Учений вважає, що категорія роду є класифікаційною. Можливість розподілятися на родові групи властива прикметникам, іменникам, прикметниковим дієприкметникам, займенникам, дієсловам минулого часу,

адже вони функціонують як узгоджувані слова. Через це флексії множинної форми можуть виражати лише відмінкові значення, лексичні одиниці в множині на родові групи не поділяються [8, с. 51].

Науковець О. Бойван, вивчаючи особливості категорії роду в англійській мові, робить спробу довести, що граматична категорія роду визначається протиставленням аналітичних форм неаналітичним, хоча це протиставлення є умовним, як і виокремлення опозиції відповідно до ознаки роду. Мовні форми, які передають значення жіночого та чоловічого роду, у світі гендерної лінгвістики функціонують як лінгвістичні ресурси становлення гендеру у соціальній практиці. Розподіл іменників на жіночий, чоловічий та середній роди базується на природній класифікації об'єктів світу відповідно до принципу відсутності чи наявності статі. Збільшення обсягу родових класів відбувається за рахунок уведення до них іменників, які позначають неживі та живі об'єкти [3, с. 97].

Гендер не є тільки лінгвістичною категорією, його вираження досить різноманітні, але його повноцінний зміст може розкритися через дослідження особливостей структури мови. Вартим уваги є також зіставлення граматичного (суто лінгвістичного) і соціального у категорії гендера, що тлумачиться як найзагальніше тлумачення, що є наслідком абстрагування від предмета та його характеристик [3, с. 98].

Багато дослідників категорії роду в англійській мові акцентують увагу на андроцентризмі, який наивають інування у мові гендерної асиметрії на користь чоловіків. Гендерну асиметрію чи мовний сексизм трактують як орієнтування мови на чоловічу картину світу. Антропоцентричний поворот у розвитку лінгвістичної науки детермінував переорієнтацію вектора мовного розвитку у сторону симетричного уявлення гендеру, інколи на шкоду природному розвитку мови. Зміна галузей соціокультурного досвіду в англійських країнах супроводжувалася відмовою від стародавніх уявлень про жіночість і мужність, формуванням нових норм та цінностей, що

супроводжувалося мовними трансформаціями, часто включаючи категорію роду.

Сьогодні існує безліч наукових розвідок, які присвячені сучасній англійській гендерній проблемі, що свідчить про те, що гендер залежить від контексту і ставлення доповідачів, які значною мірою впливають на цю проблематику, що визначається соціальними концепціями. Користувачі англійської мови розрізняють жінок та чоловіків. Розбіжності між жіночим та чоловічим у їхній культурі виражається у відмінностях, які вони роблять між жіночим та чоловічим через їхню мову, якщо гендерна система є семантичною. Подібно до статі у суспільстві стать в англійській мові є комплексом побудованих категорій, рамки яких змінюватимуться із часом, що висвітлює еволюцію уявлень про стать.

Згідно з граматичною традицією граматичний рід пов'язаний із розподілом іменників на класи. Відповідно до зауваження Ч. Хоккет, всі іменники співвідносяться із певним родом, існує тільки декілька лексичних одиниць, які включаються відразу в декілька класів [49, с. 231]. Граматичний рід є категорією, що класифікує іменники. Він виступає як анафорична категорія для займенників третьої особи однини, словозміною – для інших частин мови. Якщо в українській мові граматична категорія роду чітко виражена, то в англійській мові родова субкатегоризація існує настільки, наскільки завжди є можливою субституція іменника займенником третьої особи однини (займенниковий рід). Більша частина індоєвропейських мов включає в себе два чи три класи іменників. У латині існувало три роди: чоловічий (*masculine*), жіночий (*feminine*) та середній (*neuter*).

Е. Курзан вважає, що носії західноєвропейських мов мають достатньо обмежене уявлення про категоризацію іменників у рамках систем лінгвістичного роду, адже вони спрямовані на індоєвропейські мови, де граматичні розряди певним чином відображають уявлення про поле живих істот чи про відсутність такого. Традиційно виокремлюються природна система (*natural gender*) та граматична система роду (*grammatical gender*). У

граматичних системах для позначення роду, як правило, використовуються закінчення. Флексії припускають використання відмін для прикметників, іменників, займенників, артиклів, а також системи узгодження залежно від роду іменника. У системі природного роду мовознавчий рід залежить від біологічної статі референта та виражається тільки у конкретних формах займенників. Обидві системи суперечливі та не ідеальні, однак обидві вживаються в європейських мовах [42, с. 13].

Мовознавець Ч. Хоккет доводить, що категорію роду в англійській мові можна визнати, тільки відмовившись від вимоги взаємного неперетинання родових класів чи визнавши сім родів замість традиційно визнаних трьох. Сім родів визначаються науковцем на основі зіставленні займенників з іменниками [49].

Ч. Хоккет виділяє такі роди іменників в англійській мові:

- 1) *he*, для прикладу, *boy, John, man*;
- 2) *she*, для прикладу, *girl, Mary, woman*;
- 3) *it*, для прикладу, *street, road, paper*;
- 4) *he, she*, для прикладу, *dean, citizen, doctor*;
- 5) *he, it*, для прикладу, *ram, Billy-goat, drake*;
- 6) *she, it*, для прикладу, *car, boat, ship*;
- 7) *he, she, it*, для прикладу, *cat, baby, robin* [49].

Наукові розвідки Т. Свартенген стосовно граматичної категорії роду дало їй можливість зробити висновок, що існує три категорії об'єктів, котрі позначаються *she*:

- конкретні предмети, які були створені чоловіком (індустріальні виробництва, машини, будинки, грошові підприємства, мотори, дороги тощо);
- субстантивовані дії, для прикладу, *whooping her up*;
- природні об'єкти, які не були порушені діяльністю особи [66].

Головним мовним рівнем представлення гендеру є лексичний рівень, адже, як стверджує Л. Марчук, саме лексичний напрямок деталізовано визначає смислові критеріїмовної картини світу [19, с. 222]. Найбільший потенціал для

висвітлення особливостей гендеру мають займенникові та іменникові засоби, завдяки їхній можливості одночасно виражати такі категорії, як «істота» та «особа» [26, с. 274]. Значною мірою це відображається на іменникових сполученнях та іменниках, які є найменуваннями осіб у сучасній англійській мові. Як стверджує О. Федорова, ядром тут виступають одиниці на лексичному рівні (наприклад, *woman* та *man*), які найбільш абстраговано та узагальнено виражають гендерні ознаки [26, с. 274]. Відповідно до цих ядер науковиця виокремлює лексико-семантичні групи маскулінності та фемінінності.

У той же час існує значна кількість лексичних одиниць, маркованих імпліцитно, наприклад, *mother, king, son, queen*, котрі у більшості випадків наповнюють такі лексикосемантичні групи:

- найменування осіб за родом діяльності, професією;
- найменування осіб за національною та етнічною ознаками;
- найменування осіб за шлюбною ознакою;
- найменування осіб за віросповіданням та релігійною приналежністю;
- найменування осіб за територією проживання;
- найменування осіб за рангом, посадою, належністю до політичних груп, партій;
- найменування осіб за характером стосунків із особами протилежної статі тощо [3, с. 100-101].

У рамках гендерної лінгвістики виокремлюють два мовних процеси, перший із котрих отримав найменування «специфікація» чи «фемінізація». Специфікація служить для демонстрації у мові «непрозорої» жіночої статі за допомогою симетричного та послідовного маркування статі. «Нейтралізація» стає головним мовним засобом гендерної політкоректності для того, щоб не порушувати естетичні та морально-етичні норми [3, с. 102].

У багатьох мовознавчих гендерних дослідженнях основною проблемою стає гендерна система, котра набула статусу унормованої в суспільстві та функціонує через безліч стереотипів – стандартних моделей поведінки, що

слугують фактором напрацьовання у суспільстві та базуються на інтерпретації змісту понять «жіноче» та «чоловіче».

I. Перша група стереотипів ґрунтується на конкретній групі уявлень про психологічні якості та риси, поведінку особистості жінок та чоловіків – стереотипи «masculine – feminine». Згідно з поданими стереотипами випливає наступний висновок: жінки та чоловіки є протилежностями. Чоловікам належить активна життєва позиція, творче начало, відповідальність, здатність розв'язувати проблеми, розсудливість при прийнятті рішень, неемоційність, використання власної компетентності та розвинутого логічного мислення.

1. Чітке висвітлення спрямованості на кінцевий результат представників чоловічої статі.

2. Жіноче ж начало – природно-репродуктивне і таким чином жінка повинна бути покірною, спокійною, емоційною, залежною, не здатною до критичного погляду на ситуацію тощо.

3. Жінки часто зображаються як романтичні натури, які значну увагу приділяють внутрішньому світу, котрий часто має відмінності із зовнішністю.

4. Жінки в загальному виступають берегинями домашнього вогнища, на яких покладена вагома частина процесу виховання дітей, за якими вони надзвичайно турбуються та переживають.

5. Часто наголошується на тому, що жінки схильні до здійснення помилок, однак це подається з позитивної точки зору [11, с. 179].

II. В основу другої групи стереотипів входить соціальний фактор. Ця група стереотипів закріплює ролі жінок та чоловіків у професійній галузі. Для жінки провідними є ролі щодо галузі сімейного затишку (мати, жінка, господарка тощо), а для чоловіків – ролі керівні та професійні. Чоловіки завжди представлені у ролі ведучих керівників і користуються популярністю серед підлеглих та колег, водночас виступаючи атрибутами зразковості.

III. До третьої групи гендерних стереотипів науковці зараховують уявлення, котрі набули статусу стандартизовани і які щільно пов'язані з розбіжностями у змісті праці – чоловічої та жіночої. Місце жінки згідно з

уявленнями стереотипу – у сфері обслуговуючої та виконавчої праці, чоловіка – у галузі творчої та інструментальної праці. Усі три групи стереотипів взаємопов’язані між собою, займають вагоме місце й очолюють чіткі позиції в соціумі, а таким чином володіють вагомим впливом на нього. У той же час такий вплив є не чітко вираженим, а значною мірою прихованим і тому досить важко піддається коригуванню.

Гендерні стереотипи у свідомості суспільства існують і виконують певні функції у вигляді уявлень, що отримали статусу стандартизованих, про моделі поведінки та риси характеру, які відповідають поняттям «фемінне» та «маскулінне».

Усі три групи стереотипів мають досить чіткий взаємозв’язок та пов’язані один з одним, мають чітко закріплені позиції в сучасному суспільстві, а таким чином користуються вагомим фактором впливу на нього. У той же час вплив є імпліцитним у певній мірі і тому досить важко піддається коригуванню.

Проте, існує історично закладена норма, на базі якої, від жінок та чоловіків очікували виконання меншою чи більшою мірою різноманітних соціальних ролей й обов’язків в усіх суспільствах згідно з тими ціннісно-нормативними уявленнями, які формувалися упродовж тривалого періоду часу та відтворювалися під час соціально-історичного розвитку.

Слід зауважити, що завжди існував деякий розподіл праці між статями, коли працю розділяли на суто жіночу та чоловічу, унікальні для чоловіків та жінок види діяльності й функції у суспільстві, які виступали далеко за рамки суто біологічних розбіжностей між представниками протилежних статей. Соціальні ролі, виконавцями котрих були жінки та чоловіки, безсумнівно, трансформувалися, а в цьому неважко переконатися, зіставивши їхні заняття у суспільстві збиральництва та мисливства аграрному спектрі та індустріальному. Однак, основа, за котрою працю було розподілено на основі гендеру, який прийнято називати традиційним для патріархального суспільства, значною мірою зберігалася завжди [9, с. 52].

Сьогодні існують та глибоко поширеними є очікування цінніснонормативного характеру до жінок стосовно виконання ними таких соціальних ролей: матеря-берегиня домашнього вогнища, берегиня роду, домогосподарка тощо. За новітнього часу широкою поширеною та припустимою стала й сфера кар'єрного зростання, особливо бажано, щоб вона була сумісною з внутрішньосімейними ролями, а від чоловіків – щодо виконання таких соціальних ролей як захисника, батька-годувальника, здобувача, працівника за межами дому, поважного керівника та лідера.

За такими уявленнями та стереотипними, котрі глибоко вкоренилися у нашій підсвідомості, чоловіків традиційно оцінювати за лідерськими та трудовими успіхами, а жінок – перш за все за наявністю дітей, сім'ї та певного статусу у цій сфері. Популярні види занять у вільний час та хобі також набули чіткого гендерного відтінку і розподілу між представниками протилежних статей. Наприклад, рибальство, гра в доміно чи шахи, мисливство, волейбол та футбол – для чоловіків чи плетіння, вишивання, квітникарство, кулінарія, малювання – для жінок.

Важливим також є те, що культура будь-якого суспільства, як і уява кожної особистості, яка певною мірою соціалізована, включає в себе узагальнені уявлення щодо того, якими є жінки і чоловіки та чим вони повинні займатися.

Такі сталі уявлення, які отримали статусу узагальнених, стосовно спільнот жінок та чоловіків – називають гендерними стереотипами. Вони часто можуть бути далекими від буденності та реальності, нечіткими та неточними, сталими відносно нової інформації і віддаленими від поведінки та реальних рис конкретної людини. Це уявлення, яке включає в себе також приписи й так звані заборони щодо того, що представники жіночої та чоловічої статей повинні відповідним чином відчувати, робити та проявляти.

Науковці у той же час акцентують увагу й відзначають як два безперечних факти існування сильних гендерних стереотипів і їх прийняття членами тієї групи, відносно котрої вони діють [11, с. 180].

Отже, категорія роду вважається граматичною категорією, однак формується вона за допомогою морфологічних, лексичних і граматичних засобів. Класифікувати окремо ці всі засоби вираження категорії роду видається неможливим, адже всі вони розміщені у певному взаємозв'язку. Рід класифікує іменники та виступає анафоричною категорією для займенників третьої особи однини і словозміною – для інших частин мови.

1.3 Мовна реалізація гендеру в англійській мові

Мовознавиця О. Ковтун зауважує, що гендерно забарвлена лексика в англійській мові реалізується в системі певних частин мови, котрим властива категорія роду та можливості реалізації маніпулювальних технік, зокрема це:

1) іменники чоловічого та жіночого родів української мови, а також частково англійської мови на позначення відповідної статі;

2) субстантивовані прикметники з формальними ознаками чоловічого роду в обох досліджуваних мовах;

3) субстантивовані прикметники з формальними ознаками жіночого роду англійської мови та субстантивовані прикметники чоловічого і жіночого роду української мови;

4) похідні іменниково-займенникові та іменниково-іменникові композити англійської мови;

5) особові і присвійні займенники, що мають родову диференціацію в українській мові, а також особові, присвійні та зворотні займенники англійської мови, однак в останній таке використання призводить до оцінної нейтральності;

6) фразеологічні одиниці української мови відповідної семантики на позначення осіб чоловічої чи жіночої статі, однак в англійській мові такі конструкції гендерно-нейтральні;

7) родові дієслівні форми української мови (в англійській мові дієслівні форми третьої особи однини формуються за допомогою однакових закінчень для всіх формальних родів) [14, с. 41-42].

В англійській мові граматична категорія роду належить до непродуктивних граматичних категорій та на сучасному етапі розвитку зазнає актуалізації у більшості випадків для вираження особистісного ставлення до явищ навколишньої дійсності, особливо для надання деяким особам відповідної характеристики та їхнього тенденційного оцінювання. Статева належність, яка вже закріплена в семантиці лексичної одиниці, цілком перетворилася на засіб вираження морально-етичної оцінки осіб, омовлення прагматичної інформації. Західна лінгвосфера тяжіє до гендерної нейтралізації категорії роду, а гендерно-марковані лексеми отримують негативного оцінного значення. Відзначається поступове зникнення залишків категорії роду у зв'язку з новими тенденціями в англійській лінгвокультурі [15, с. 44].

У зв'язку із гендерними асоціаціями, що сформувалися з давніх часів, вживання жіночих форм для номінації чоловіків спричиняє моделювання переважно тільки негативної оцінки в обох порівнюваних мовах [28, с. 221].

Наповнюючи дискурс граматичними іграми, мовець має можливість змінювати аксіологічне направлення висловлювання. Проте, використання таких засобів для моделювання негативних та позитивних оцінних значень може стати причиною непорозумінь за умови неправильного їх тлумачення у процесі комунікації, яка наділена аксіологічною маркованістю [59].

На відміну від багатьох інших індоєвропейських мов, англійська мова не зберігає в собі граматичного роду, таким чином більшість її іменників, займенників та прикметників не є гендерно-специфічними. Незважаючи на те, що англійська, на відміну від староанглійської, є граматично вільною від гендеру, вона побудована на природній статі, що є семантичною концепцією. Розбіжності природної статі залишаються в присвійних прикметниках та займенниках: *she, her, hers; he, him, his*.

Прихильники та прихильниці гендерно-нейтральної мови зауважують, що зробити мову менш упередженою не лише похвально, але й цілком досяжно. Попри це багато людей називають нейтральну мову образливою, яке

має на меті тільки збільшити наявність розбіжностей між жінками та чоловіками [39].

Поширеною є й та думка, що мова не лише відображає спосіб мислення людини, вона також формує його. Ця концепція закладена в основу гіпотези Сепіра-Уорфа, яка також відома як гіпотеза лінгвістичної відносності [46].

Стандарти, які активно підтримують прихильники та прихильниці гендерно-нейтральної модифікації в англійській мові, використовуються досить по-різному. Це відображає відмінності в мовній структурі та в культурі, для прикладу, між британською англійською та американською англійською.

Прихильниці та прихильники гендерно-нейтральної мови наголошують на відображенні в мові ролі жінки як «товару», що виражається в мовознавчому фокусі на шлюбному статусі жінок: в той час, коли *Mr* (містер) вживається для чоловіків незалежно від сімейного статусу, титули *Miss* (для неодруженої) та *Mrs* (для одруженої) вказують на подружній стан жінки і акцентуюють увагу на її сексуальній доступності [20, с. 39]. Науковці стверджують, що звернення *Ms* використовується для жінок незалежно від їхнього сімейного стану.

Існують також випадки, коли наявна окрема жіноча форма, проте основна (або «чоловіча») форма не вказує на чоловіка (для прикладу, що включає чоловіка), та може однаково використовуватися до будь-кого в професії. Прикладами є *usher* та *usherette*; *actor* та *actress*; *comedian* та *comedienne* тощо. У таких випадках прихильники та прихильниці гендерно-нейтральної мови часто виступають за невикористання окремої жіночої форми (досить часто використовуючи *comedian*, а не *comedienne*, для прикладу, навіть якщо референт відомий як жінка). Такі термінологічні одиниці, як *male model*, *male nurse* чи *female judge*, інколи використовуються у тих випадках, коли стать не має ніякого значення або вже зрозуміла (наприклад, у реченні *my brother is a male nurse*) [39].

Сьогодні науковці вивчають мовне вираження гендеру англійської мови на базі різноманітних матеріалів. Так, дослідниця Е. Рагімова аналізує особливості лінгвістичного висвітлення гендеру на матеріалі художніх текстів,

а саме на основі п'єс Т. Вільямса “Cat on a Hot Tin Roof” та “A Streetcar Named Desire”. Мовознавиця проводить дослідження лінгвістичних засобів вираження гендеру в англійській мові, зокрема в п'єсах Т. Вільямса, тобто висвітлення характеристик мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок в культурі англійської мови на прикладі літературних текстів [23, с. 161].

Учена стверджує, що гендерну особливість мовленнєвої поведінки дійових осіб визначають певні ознаки. На лексичному рівні – це вживання прислівників-індикаторів, що надає впевненості чоловікам, а прислівників-індикаторів, що надає непевненості жінкам. На граматичному рівні жінки в зазначених творах Т. Вільямса значно частіше використовують умовний спосіб для вираження власної точки зору співбесідникові в значно м'якшій формі, а також наказовий спосіб, що свідчить про прагнення показувати впевненість у своєму соціальному стані. На синтаксичному рівні жінки та чоловіки в п'єсах Т. Вільямса часто використовують прості речення, однак складні конструкції частіше використовують дійові особи жіночої статі.

Е. Рагімова вважає, що маскулінна мовленнєва поведінка персонажів англійського тексту є малоемоційною, погляди подаються доволі чітко, категорично та впевнено. З таким типом мовленнєвої поведінки висловлення дійових осіб, у першу чергу, є інформативними, адже вони прагнуть до об'єктивності, акцентуючи увагу співбесідника на викладі певних фактів. Фемінінна мовленнєва поведінка в зазначених п'єсах досить емоційна, формулювання м'які та поширені, некатегоричні. Зміщуючи центр уваги на себе за допомогою частого використання апеляції до співбесідника та звернень, дійові особи з таким типом мовленнєвої поведінки показують власне прагнення самостверджуватися. Автор досліджуваних творів часто використовує лексичні (прислівники-індикатори впевненості/непевності, дієслова емоційного стану та розумового сприйняття, особові займенники) граматичні (наказовий та умовний спосіб дієслів) та синтаксичні (складні конструкції та прості речення, розділові питання) засоби вираження гендеру для представлення мовленнєвої поведінки чоловічих та жіночих персонажів [23, с. 162].

Слід звернути увагу й на те, що лексичні особливості вираження категорії роду в англійській мові характеризується відмінностями відповідно до чоловічого та жіночого гендеру.

Науковиця І. Білецька, вивчаючи особливості гендерного аспекту мовних засобів вираження сучасних британських імен, виявляє, що у більшості випадків ознака статі в британському антропоніміконі реалізується морфологічно (чоловічий рід із нульовим закінченням – жіночий рід із закінченням *-a*), проте більша частина імен не створює таких чітких опозиційних пар. Лінгвістка зазначає, що також існують і акцентуаційні та фонетичні відмінності британських жіночих та чоловічих імен (неоднакова кількість складів, фонем, різні наголошені склади, розбіжність у структурі за типами складів). Вона вважає, що британський антропонімікон – це система, яка безперервно розвивається, а таким чином на початку ХХІ ст. в системі засобів вираження британських жіночих та чоловічих імен відбуваються деякі зміни, які виражають перебудову світогляду суспільства, уникнення гендерних стереотипів у процесі вибору імені для дитини. Межею стирання родових розбіжностей є виникнення статево індиферентних імен, чи імен-унісекс, джерелом котрих є оніми та запозичені імена інших розрядів, а також структурно-модифіковані традиційні імена. Їхнє активне використання сьогодні пов'язують із майбутнім розвитком західноєвропейської демократії, розповсюдженням феміністичного руху, мовним антисексизмом, сексуальною революцією [1, с. 99].

Учена І. Білецька доводить те, що в неоднорідній за складом групі статево індиферентних імен утворюються їхні морфологічні та графічні варіанти. Імена-унісекс відіграють важливу роль у процесі приховування статі свого носія, що досить привабливо для жінок, які відчують гендерне стереотипізування за ім'ям, та не вигідне для чоловіків. Виникнення та швидке поширення статево індиферентних імен характеризує тривалий неоднорідний процес збільшення референції імені відповідно до ознаки статі майже до його абсолютної заміни [1, с. 99].

У більшості випадків ознака статі реалізується морфологічно, іншими словами за однакових основ імена відрізняються суфіксальними компонентами в опозиціях: чоловічий рід із нульовим закінченням – жіночий рід із закінченням *-a*: *Albert – Alberta, Cornelius – Cornelia*. Проте, більша частина імен не формує чітких опозиційних пар, таким чином й не існує загальноприйнятого способу їхнього позначення [1, с. 100-101]. Для прикладу, у системі особових імен Британії виокремлюють такі різновиди співвідношення жіночих та чоловічих імен:

1) парні імена: *Eugene – Eugenie*;

2) непарні імена: *Mark, Mary*;

3) імена, котрі називають осіб обох статей: *Tyler, Alex*. Відсутність систематичності у вираженні категорії роду дає можливість деяким мовознавцям заперечувати можливість англійських антропонімів диференціювати денотати та вважати вираження маскулінності/фемінності умовністю, котра опирається на культурну традицію [56, с. 84].

Багато мовознавців розробляли шкали фонетичних характеристик англійських жіночих та чоловічих імен. Так, К. Кессіді, Г. Баррі та С. Ліберзон визначили такі особливості британських чоловічих імен:

1) включають меншу кількість складів та фонем, аніж жіночі;

2) мають перший наголошений склад;

3) закінчуються на твердий приголосний;

4) мають групу приголосних на початку імені;

5) мають звук [e] в першому складі чи всередині імені.

У той же час жіночі британські імена включають такі фонетичні характеристики:

1) більшу кількість складів та фонем, зокрема відкритих;

2) не початковий наголос;

3) закінчення на голосний звук;

4) у кінці включають групу сонорних звуків [31; 38; 71].

Згодом Г. Баррі підсумував, що провідним показником роду є три останні букви імені: *a, e, i* – типово «жіночі» закінчення; *h, y* – типові як для жіночих, так і для чоловічих імен [31]. Таким чином, сформувалася така традиція іменування, яка полягає в уникненні жіночих закінчень у чоловічих особових іменах, з огляду на це, жіночі імена з «чоловічими» закінченнями використовуються значно частіше, аніж чоловічі з «жіночими», та, відповідно до цього, більша частина жіночих імен у ХХ столітті починалася на *-e* чи *-a*.

Ще однією гендерною характеристикою британських імен є їхнє асоціативне сприйняття у суспільстві. Соціологами, лінгвістами та психологами було проведено безліч експериментів із метою віднайти стереотипи імен. Вони стверджують, що популярні чоловічі імена побудовані на позитивних асоціаціях за всіма критеріями: *strong – weak, good – bad, active – passive, intelligent – dumb, sincere – insincere, calm – emotional*. Відомі жіночі імена мають достатньо низький коефіцієнт позитивних конотацій за критеріями *intelligence* та *activeness* [54]. Отже, гендерний фактор визначає оцінність імені. Стереотипи популярних імен вважаються гендерно забарвленими, таким чином деякі мовознавці пояснюють збільшення кількості індиферентних та нетрадиційних до статі імен мовним антисексизмом – бажанням подолати концептуальну та мовну упередженість проти жінок [41, с. 22]. Не випадково виявляється схильність до частішого йменування дівчаток індиферентними за статтю іменами [56].

Проте, історичний процес спричиняє зміну як суспільних пріоритетів, так і ряду мовних категорій. Дослідивши особливості категорії роду в сучасній англійській мові, Дж. Кеплен підсумував, що категоріальною основою роду в англійській мові є «дистанція відчуженості» жінок та чоловіків у суспільстві. Когнітивною основою гендерних розбіжностей, які закріплені, зокрема, в особових іменах, є відчуження статей, котре ґрунтується на соціальному протиставленні жінок та чоловіків. Найбільш частим прикладом для підтримки цього фактора, на погляд Дж. Кеплена, є те, що чоловіче ім'я в телесеріалах мають або негативні героїні, або жінки, яким властивий сильний характер, які

досягли великого життєвого успіху; жінки-носії таких імен немовби кидають виклик традиційним цінностям соціуму [51, с. 105].

Отже, саме імена-унісекс відіграють провідну роль у процесі «приховування» біологічної статі їхніх носіїв, що привабливо для жінок, котрі відчують гендерне стереотипізування за ім'ям, та не вигідне для чоловіків. Лінгвісти та соціологи одностайні в тому, що індиферентні за статтю імена більше притаманні для жіночого іменника [56].

Важливим для усвідомлення особливостей вживання мовних засобів обома гендерами є дослідження загальних розбіжностей жіночої та чоловічої статей, чим і займається гендерологія. Як правило, чоловіки та жінки мають відмінності з багатьох сторін, для прикладу, більшість жінок не так фізично розвинуті, на відміну від більшості чоловіків, жінки значно швидше дорослішають і мають довшу тривалість життя. Однак, не лише фізичний розвиток важливий, а також більшість соціальних чинників, для прикладу, відмінності в професійних ролях обох статей. У професійному плані чоловіки завжди отримували головні посади, які характеризуються високим рівнем тиску та відповідальності, що вимагали рішучості, жорсткості та незалежності. Жінки вважалися берегинями домашнього тепла та матерями, таким чином вони мали бути лагідними, турботливими і спокійними. Загалом, гендерні особливості виражаються в ряді областей, зокрема у фізичному розвитку, соціальному становищі, вихованні, світогляді тощо.

Всі зазначені чинники здійснили вагомий вплив на мову та поведінку як чоловіка, так і жінки. Можна з впевненістю стверджувати, що мова жінки має розбіжності з мовою чоловіка, і навпаки. Таким чином, можливим стає виокремлення основних характеристик й особливостей використання мови маскулініним та фемініним гендерами на певному рівні системи мови.

Фонетичний рівень характеризується властивостями застосування фонем конкретним гендером. К. Хентон здійснила дослідження, довівши, що жінки більш схильні використовувати відкриті голосні звуки, тобто жіноче мовлення завжди більш фонетично виражене. На її погляд, це є наслідком того, що жінки

вживають так звану «престижну» стандартну вимову, тоді як чоловіки застосовують нестандартні мовленнєві форми [48, с. 420].

Відмінності також виражаються й на фонологічному рівні. Вимова жінок більш правильна та чітка, а мовлення – м'яке та спокійне. Чоловіки навпаки розмовляють різко, грубо та прямолінійно. На просодичному рівні також існують характерні особливості, які властиві певному гендеру. На інтонаційному рівні жінки спілкуються на високих тонах. Р. Лакофф також додає, що жінка, відповідаючи на запитання, застосовує висхідну інтонацію. Саме так виражається зичливість та прихильність. З іншого боку, чоловіки часто застосовують низхідну інтонацію, що вважається індикатором впевненості в сказаному [55].

Лексичний рівень є найбільш демонстративним щодо гендерних розбіжностей [50, с. 57]. У словниковому складі жінки завжди наявні формальні, витончені вислови та слова, до ненормативної лексики вони відносяться вкрай негативно.

Жінки відкрито та охоче описують і виражають свій емоційний стан. Вони не соромляться сказати: *"I'm scared"*, однак чоловікам таке висловлювання є показником м'якотілості та боягузтва. Виокремлюють, навіть, багато слів, які вважаються тільки жіночими, як, для прикладу, найменування кольорів (наприклад, *magenta, turquoise, sienna, azure*). Найбільш чіткою особливістю жіночого мовлення є вживання різного типу прикметників з різним рівнем емоційного відтінку (наприклад, *engaging, captivating, enchanting, bewitching*) [55]. Чоловікам не властиве вживання цілого спектру емоційності, вони віддають перевагу нейтральним лексичним одиницям (наприклад, *beautiful, good, nice, big, noisy* тощо). Прийменники також належать до особливостей лексичного складу жінок. Їм характерне вживання таких прийменників, як *utterly, remarkably, terribly, awfully, slightly* тощо. Чоловіки використовують прийменники *really, very*. Жінки часто використовують демінутиви (пестливі форми лексичних одиниць), для прикладу, *doggie, sweetie, birdie, auntie* тощо.

Ненормативна лексика, вульгаризми і табу асоціюються саме з маскулінною ідентичністю. Р. Лакофф стверджує, що жінкам характерне послаблення силу висловлювання, адже їхня мова далека від агресивності та грубості. Жінка вдасться до вживання вислову *'Oh dear!'* замість *'Oh fuck!'*, адже жінки роблять спробу зберегти витонченість та пристойність власної мови [55, с. 245]. М. Кі вивчала те, як саме на мові відображаються подвійні стандарти, особливо у використанні ненормативної лексики. З цим стандартом жінкам дають можливість використовувати пом'якшені форми таких висловлювань *'Oh fudge'*, *'Oh shoot'*, *'Heck'*, у той час, коли чоловіки могли вільно розмовляти, лише не в компанії дітей та жінок [52, с. 159]. К. Стейплтон, досліджуючи гендерний аспект вживання ненормативної лексики, доводить, що таким чином особа висловлює власний гнів і злість незалежно від статі. Однак, мовознавиця також виявила те, що жінки практично ніколи не використовують таку табуйовану лексику, оскільки тоді їм приписували статус *'woman of lower moral standing'* (жінка нижчої моральності) [63, с. 22].

Коли йдеться про займенники, варто зважати на той факт, що жіноча модель ведення діалогу базується на кооперації, бажанні віднайти точки дотику в процесі мовлення. Саме тому жінки вживають займенник *'we'* (наприклад, *'We need to do it right now'*). Мовлення чоловіків характеризується більш прямолінійною формою спілкування, таким чином і використовують займенник *'you'* (наприклад, *'You need to do it quickly'*).

На синтаксичному рівні також існує безліч відмінностей. Як правило, мова чоловіка прямолінійна та відверта, таким чином нечасто можна зустріти такі конструкції, як *'It would be so kind of you...'*, *'I wonder...'*, *'I may be wrong, but...'*. Жінки, навпаки, ніколи не мають на меті нав'язати власний погляд та не вважають сказане цілком правдивим/неправдивим. Таким чином, у їх мовленні часто спостерігається використання таких конструкцій: *'I suppose you are right, but let's look on it from the other side...'*. Фемінітивна мова характеризується використанням більшої кількості питальних речень, аніж маскулінна. Так

званні *tag questions* наділяють мовлення м'якістю і зменшують напругу спілкування. Мові чоловіка притаманні наказові речення (імперативи), у той же час жінки застосовують конструкцію *'let's'* в імперативних реченнях. У той же час для того, щоб зменшити наказовий відтінок у таких реченнях, вони додають прийменники *maybe, probably, perhaps*.

Мовна поведінка жінки та чоловіка існують в опозиції. Як відомо, чоловіки змагаються, їхня мова завжди ціленаправлена, а жінки співпрацюють і направлені на досягнення певної згоди [37, с. 45]. Під час спілкування жінки можуть дискутувати на одну тему тривалий час, ілюструючи власні емоції та почуття; чоловіки, у той же час схильні змінювати теми досить часто, тільки викладаючи певні факти. Чоловікам не характерно обговорювати свої почуття чи самого себе, однак вони з радістю розповідають про спорт, власну кар'єру, фінанси, політику та бізнес. Модель самої бесіди також часто відрізняється у чоловіка та жінки. У розмові чоловік часто перебиває, робить спробу домінувати, бореться за своє лідерство. Жінки, навпаки, дотримуються черговості в розмові (хоча є й винятки), з повагою ставляться до кожного мовця, вибачаються за те, що проявляють зацікавленість та багато говорять, навіть у тому випадку, якщо тема розмови їм не подобається. Досить часто жінкам властива міжособистісна форма комунікації, у той час як чоловіки під час розмови звертаються до групи загалом [12, с. 32]. Ці відмінності у спілкуванні зумовлюють певні непорозуміння під час змішаного спілкування (чоловіка та жінки) [40, с. 43].

Не зважаючи на все, необхідно взяти до уваги екстралінгвальні чинники: вік, соціальний статус, професію, політичні погляди, віросповідання тощо. Будь-який з цих факторів може здійснити вплив на використання мови. Сьогодні існують як жінки, які розмовляють як чоловіки, так і чоловіки, які розмовляють як жінки.

Деякі гендерні ознаки виражаються також у процесі невербальної комунікації, що досить часто супроводжує вербальну. Невербальна комунікація є соціальним продуктом, який пов'язаний з стереотипізованою поведінкою

чоловіка чи жінки. Так, для прикладу, компонентом невербальної комунікації є посмішка, котру частіше використовують представники жіночого гендеру. Утримання візуального контакту характерний також більше жінкам. Це пояснюється тим, що жінки більшою мірою схильні до розпізнавання паралінгвістичних аспектів у процесі бесіди. Чоловікам властиві жести, які демонструють агресію, владу, силу та рішучість. Для прикладу, чоловік, погрожуючи, покаже кулак, таким чином виражаючи зневагу – середній палець, намагаючись щось довести робить рубаний рух рукою тощо. Жінки при погрозах чи у процесі суперечки діють умиротворююче, таким чином, погрожуючи, вони похитають вказівним пальцем чи зроблять плавний рух рукою в сторону, тим саме демонструючи, що вона готова йти на компроміс [47].

Отже, в англійській мові граматична категорія роду належить до недостатньо продуктивних граматичних категорій і сьогодні зазнає актуалізації у багатьох випадках для вираження індивідуального відношення до понять навколишнього світу, особливо для надання конкретним особам відповідної характеристики та їх тенденційного оцінювання.

1.4 Мовна реалізація гендеру в німецькій мові

В основі гендерно-справедливої мови розташоване правильне використання мови, ціллю котрої є вираження гендерної рівності, яка дозволяє уникнути упередженості за рисами статі. Сюди належать пропозиції щодо зміни мовної системи у лексиці, правописі та навіть у граматиці. Починаючи з 1970-х ХХ ст. найбільш впливовими представниками у німецькомовному світі в цих мовознавчих наукових розвідках є С. Трьомель Пльоц та Л. Пуш [68, с. 84-90]. Деякі вимоги цих мовознавців знайшли шлях до зміни мови останніх десятиліть і досі зберігаються.

У німецькій мові категорія роду характеризується багатьма особливостями. У більшості іменників категорія роду пояснюється на основі

семантики. Це можливо тоді, коли граматичний рід іменника взаємопов'язаний зі статтю живої істоти, для прикладу: *der Opa – die Oma, der Onkel – die Tante*.

У лексиці німецької мови наявні такі іменники, граматичний рід яких не збігається зі статтю денотату, особливо у тому випадку, коли йдеться про зневажливі лексичні одиниці, для прикладу, *das Luder* (принизливе: *стерва*), *das Weib* (принизливе: *бабенья*), *die Filmkanone* (розмовне: *бездоганний актор*) тощо [32].

У німецькій мові граматичний рід іменників позначається артиклем чи артиклевими словами, а також можливе додавання закінчення визначення у випадку сильного відмінювання прикметника (наприклад, *weibliche Person* (загальне: *людина жіночої статі*), *das Element* (зменшено-пестливе: *дівчинка*), *der Eisbär* (розмовне: *невігла*), *kräftiger Mann* (загальне: *сильний чоловік*)) [69].

Показником роду може бути суфікс, коли маються на увазі суфіксальні похідні, для прикладу:

- чоловічий рід: *der Konzilient* (розмовне: *ввічлива людина*), *der Pauker* (*вчитель*), *der Aktionär* (загальне: *відповідальний діяч*);
- жіночий рід: *die Unternehmerin* (*жінка-підприємець*), *die Zookrähne* (принизливе: *неприваблива дівчина*);
- середній рід: *das Publikum* (публіка), *das Brüderchen* (зменшено-пестливе: *братик*).

У німецькій мові також використовуються іменники, граматичний рід котрих може змінюватися, проте водночас зберігати власне значення, для прикладу: *Elternteil* (*батько*), *der Begeisterte* (*фанат*), *der Trotzkopf* (*упертість*).

Лінгвістична «суперечка», котра відбулася у кінці 60-х – на початку 70-х років ХХ ст. стосовно гендерно-справедливої мови відбулася у різних країнах. Саме тоді лінгвісти стверджували, що жінка в мові (у першу чергу в граматиці) досить дискримінована. Суперечка збільшилася на так званому загальному чоловічому роді (*generisches Maskulinum*), котрий є лінгвістичним феноменом, а саме вживання займенника або іменника чоловічого роду, котрий наголошує на особі невідомої статі, у випадку, якщо стать особи не має значення або якщо

маються на увазі обидві статі, як чоловіча, так і жіноча [45]. Він використовується для позначення груп живих істот, де також наявні члени, які мають граматичну категорію жіночого роду. Загальний чоловічий рід простежується в таких назвах німецьких професій, як *Lehrer*, *Schlosser*, *Soldat*, *Spion* тощо. Ця форма приховує чоловічу інтерпретацію й ілюструє традиційне правило граматики: маскулінна форма включає в себе й жіночу стать [45].

У своїх наукових працях Х. Лобін [57] наголошує на тому, що якщо в тексті вживається іменник чоловічого роду, наприклад, *Verkäufer*, то реципієнти автоматично не трактують його як іменник жіночого роду *Verkäuferin*. Насправді кожен може перевірити для себе, яку особу він бачить у власному розумі зі словами *der ewige Student*: чоловіка чи жінку.

Д. Ньюблінг також акцентує увагу на тому, що «жінки не розглядаються автоматично» при використанні іменників чоловічого роду (наприклад, іменники *Student*, *Tourist*, *Einwohner*, *Leser*, *Verkäufer* та *Pilot* [60]). Це доводить безліч психологічних тестів.

Протягом трьох десятиліть відбувалися дослідження для того, щоб вирішити чи ми насправді бачимо жінку в очах свого розуму, коли йдеться про *Piloten* або *Pilot* [60]. Результати цілком різних наукових тестів доводять, що так званий загальний чоловічий рід не використовується.

Отже, на думку Д. Ньюблінг можна сміливо вживати реформи в правописі сучасної німецької мови [60]. Подвійні форми, такі як *Einwohner/Einwohnerinnen*, особливо написання внутрішньої *-i* усередині лексичної одиниці на зразок *Einwohnerinnen* не ускладнюють тлумачення тексту та не сповільнюють процес читання, а спричиняють розумове асоціювання жінок в тексті.

Дослідники А. Штайнгауер та Г. Дівальд наполягають на тому, щоб стать людини всюди і завжди усвідомлювалась, та прагнуть досягти цього за допомогою втручання в мову. Науковці стверджують [64], що варто уникати загального чоловічого роду, оскільки це робить жінок невидимими, та є лише звичкою вживання, яку можна змінити.

У гендерно-справедливій мові можливе уникнення використання загального чоловічого роду:

- 1) за допомогою візуалізації;
- 2) за допомогою нейтралізації.

Стратегія «візуалізації» завжди чітко наголошує на біологічній статі, наділяє її більшою впізнаваністю, навіть якщо іменник жіночого роду походить від іменника чоловічого роду (для прикладу, *Studentinnen und Studenten, liebe Kollegen und Kolleginnen*). Для утворення іменників жіночого роду варто використовувати так звані жіночі суфікси *-in/-innen*, а для утворення іменників чоловічого роду – деякі чоловічі суфікси, які є досить рідкісними. У письмовій формі почали активно використовуватись різноманітні техніки скорочення. Найменше проблем утворюється з такими іменниками чоловічого роду, які в множині завжди використовують нульову форму множини (наприклад, *der Manager – die Manager*).

Послідовне використання обох іменників у кожній рекламованій формі (для прикладу, *Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter*) інколи сприймається як «громіздкий і важкий для читання». Таким чином, Дуден надає перевагу скороченням, для прикладу, за допомогою скісної риски – *Buchhalter/-innen* – чи дужок – *Mitarbeiter(innen)*.

Навіть граматична правильність не завжди є зрозумілою під час використання таких скорочень. Для прикладу, Дуден рекомендує надавати перевагу *Mitarbeiter/-innen* орфографічно перед *Mitarbeiter/innen*, адже варіант без дефіса вважається «неправильним» [60].

За допомогою чіткого згадування обох гендерних варіантів – візуальної та основної форм – робиться спроба уникнути певної неоднозначності. Для прикладу: *liebe Kollegen und Kolleginnen*.

Як альтернатива використання іменників загального чоловічого роду є вживання нейтральних лексичних одиниць, які дають можливість уникнути будь-якого посилання на біологічну стать респондентів (наприклад, *Studierende* та *Leute*).

У цілому, у мові простежується тенденція від роздвоєння форм до немаркованих (для прикладу, *Autofahrende* замість *Autofahrer*), завдяки котрій не тільки жінки, а й чоловіки будуть залишатися «мовно невидимими». Головною метою є відмовитися від наголошення на певному роді.

Подвійне найменування обох форм і нейтралізація підтримується редакцією Дудена.

Скісна риска (наприклад, *Schüler/innen*) стала найбільш поширеною в середині 1970-х років. Редакційна колегія Дудена вважає допустимим тільки тоді, коли іменник жіночого роду справді утворений за допомогою додавання суфікса. У таких словах, як *Kollege/Kollegin* (чоловіча форма з власним суфіксом) чи *Arzt/Ärztin* (жіноча форма з умлаутом), обидві форми повинні бути цілісно виписані.

Часто використовуються дужки, зокрема тоді, коли суфікс розташований не в кінці, а всередині лексичної одиниці: *Kolleg(inn)en*, *Lehrer(innen)ausbildung*. Проте вони також можуть використовуватися в кінці слова, наприклад, *Lehrer(in)* [60].

Внутрішня *-i* (*Lehrerinnen*) в німецькій мові асоціюється з феміністичною та лівою позиціями, таким чином у більшості випадків не приймається до офіційного написання. Перше вживання приписується швейцарському журналісту К. Бушу, який використав лексичну одиницю *Hörerinnen*, на відміну від звичного на той час *Hörer/innen*. Щотижневик “WOZ” вперше написав про внутрішню *-i* у звіті про радіостанцію та представив її в грудні 1983 року як офіційний правопис усіх імен людей. До сьогодні він там використовується доволі послідовно.

Як альтернативні форми внутрішньої *-i* наприкінці 2000-х є гендергеп (*Lehrer_innen*) і гендерна зірка (*ein*e Beamt*er*in*).

Гендергеп, зокрема гендерний штрих, у мовознавстві є символом підкреслення, який вживається для позначення пробілу між основною частиною лексичної одиниці та її закінченням. Вживання штриха означає не

лише згадку двох статей – жіночої та чоловічої, – а й всіх інших можливих гендерних ідентичностей, котрі не вписуються в бінарну гендерну систему [34].

На практиці гендергеп перш за все використовується в університетському середовищі. У той же час в основному мається на увазі писемне мовлення. З квітня 2016 року гендергеп став обов'язковим для використання в діловодстві в адміністрації берлінського округу Темпельхоф-Шенеберг. В інших округах столиці також з часом планується введення використання гендергепа, не дивлячись на те, що така практика не входить до чинних правил німецької граматики та спричиняє ускладнення розуміння текстів.

Не беручи до уваги те, що гендергеп був першим у вживанні, гендерна зірка водночас випередила власний рейтинг за популярністю. Та якщо на початку XXI ст. гендерна зірка використовувалась рідко, тоді у 2018 році слово “*Gendersternchen*” «гендерна зірка» стало англіцизмом року [65]. Воно належить й до символу *, який розміщений між коренем слова і німецьким жіночим суфіксом *-in*, наприклад, слова *Professor*innen* та *Student*in*. Англіцизм *Gendersternchen* дозволяє одночасно продемонструвати обидві статі. Ця лексична одиниця вживається як підстановка для заміни всіх гендерних маркерів.

Основне значення знака та пов'язаного з ним слова було доволі переконливим. Відповідно до слів голови журі А. Стефановича, гендерна зірка відіграє досить важливу роль у процесі обговорення непростой та досить суперечливої теми мовної рівності [65]. Лінгвіст є прихильником гендерно-справедливої мови. Науковець прагне зробити у мові видимими як жінок, так і чоловіків.

У 2018 році почалася дискусія щодо включення слова *Gendersternchen* до офіційного правопису. Водночас цими питаннями займалася Рада німецького правопису. Журі, до якої належав А. Стефанович, звертає увагу на тому, що слово *Gendersternchen* також демонструє те, наскільки швидко та

продуктивно німецька мова використовує для формування нових слів за допомогою запозичення з англійської мови [34].

Вживання гендергепа або гендерної зірочки в німецькій мові більш доцільно виглядає у процесі згадки іменників у множині. Однак, в однині у більшості випадків така форма неможлива через специфіку німецької мови, наприклад, у фразі *der Arzt oder die Ärztin* (в жіночій формі вживається умлаут, а серед чоловіків – не вживається) [53].

Отже, у сучасній німецькій мові гендерна коректність досягається за допомогою уникнення вживання загального чоловічого роду за допомогою візуалізації та нейтралізації. Німецька мова значною мірою змінювалася у процесі формування правил вживання гендеру щодо жінок та чоловіків. Внутрішня *-i* в німецькій мові звертає увагу на лівій та феміністичній позиціях, саме таким чином часто не використовується в офіційних документах. Альтернативними формами внутрішньої *-i* наприкінці 2000-х стали гендерна зірка та гендергеп.

У центрі нашої уваги знаходиться вираження категорії роду на прикладі німецької мови, яку нерідко називають сексистською, адже у ній чоловік домінує, тобто. чоловік є стандартом, нормою, а жінка – більше винятком, чимось додатковим, незвичним.

У сучасному німецькому мовленні прикладами нерівності є:

1) лексеми для позначення жінок, які є похідними від іменників у формі чоловічого роду (наприклад, *Gott – Göttin*);

2) відсутність жіночих форм у найменуваннях традиційних чоловічих професій, для прикладу: *Bauherr, General, Kapitän* [58];

3) дієслова та іменники, які позначають жінок, але з негативною конотацією та асоціацією, наприклад: *wie alte Jungfer im Gegensatz zu Junggeselle*;

4) ненормативна лексика, яка має на увазі тільки жіночу стать: *Klatschbase, Giftnudel* [62].

У політиці жінки, зокрема німецькомовні, стикаються з багатьма проблемами. Їх судять за тим, як вони виглядають і як вони одягнені, а не за їхніми уявленнями, рівнем інтелекту тощо. І коли вони висловлюють власні погляди та думки, їм доводиться дотримуватися набагато вищих стандартів, ніж чоловікам. Коли жінки прагнуть досягнути успіху, чи то в політиці, чи в бізнесі, вони стикаються з несприйняттям, дискримінацією, соціальними стереотипами та подвійними стандартами [70].

Варто також звернути увагу на різних стилях комунікативної поведінки чоловіків та жінок, адже вони певною мірою відрізняються. Чоловікам властиве констатування фактів, а жінкам – висловлювання почуттів та емоцій. Саме тому у ситуації несхвалення така реакція, як заперечення у жінок виступає на першому плані, а в чоловіків вона посідає друге після аргументації місце. При запереченні адресат заперечує те, що стверджує той, хто говорить, тобто не погоджується з негативною оцінкою в реченні-твердженні.

Форми звернення в сучасній німецькій мові варіюється відповідно до контексту, у якому вони використовуються. Відповідно до того, що правила мовленнєвої поведінки та вибір засобів вираження звернень мають рекурсивний характер, зокрема характеризуються певною стійкістю та відтворюваністю [61]. Виконуючи контактоформуючу та контактопідтримуючу функції та виражаючи відношення між співрозмовниками, звернення є прагматичними операторами.

Звернення мають значні відмінності від мовленнєвих жанрів привітання та прощання. Незважаючи на те, що привітання і прощання, як і звернення, є контрактивними мовленнєвими жанрами, вони передають певну інформацію та мають пропозиціональний зміст. За допомогою привітання мовець виражає ввічливе ставлення стосовно адресата та його соціальної приналежності. У той же час мовець за допомогою прощання звертає увагу на те, що він зацікавлений в підтримці подальших контактів з співрозмовником.

Набір формальних засобів вираження звернення в німецькій мові включає в себе іменні, дієслівні та вигуківі звернення. Як правило, в якості

звернень в німецькій мові використовуються: власні імена, прізвиська та загальні назви.

На відміну від іменників, які використовуються в рамках незалежних форм звернення, займенники використовуються, як правило, в незалежних формах звернення. Дієслівні формули звернення, як правило, використовуються тоді, коли адресат незнайомий для мовця, а мовець як звернення використовує, для прикладу, наказові форми дієслова або питальні дієслівні конструкції. Під час звернення до незнайомої людини в німецькій мові часто використовуються вигуки.

У Німеччині при дискантному зверненні до незнайомця виникають значні проблеми, що пов'язано з тим, що в німецькій мові немає нейтральної лексеми-звернення як, наприклад, в англійській (*Sir, Madam*). Тільки під час звернення до групи людей таких проблем не виникає [61].

Отже, гендерно-справедлива мова спрямована на вираження гендерної рівності та уникнення упередженості за ознаками статі. Сьогодні мовознавці активно досліджують і впливають на гендерні аспекти мови в німецькомовному світі. Гендерно-справедлива мова передбачає зміни в лексиці, правописі та граматиці для підтримки гендерної рівності. В німецькій мові категорія роду іменників зазвичай пояснюється на основі семантики, але існують виключення, особливо в зневажливих лексичних одиницях. Граматичний рід іменників в німецькій мові визначається артиклем, артиклевими словами та деякими суфіксами.

Висновки до розділу 1

Категорія роду пройшла тривалий та непростий період свого становлення. Сьогодні рід стає об'єктом досліджень багатьох вчених різних галузей знань, зокрема філософії та лінгвістики. Категорію роду як одну з граматичних засобів вираження предметності розглядають у граматиках різних мов.

Категорія роду вважається граматичною категорією, проте формується за допомогою лексичних, морфологічних та граматичних засобів. Класифікувати окремо ці всі засоби вираження категорії роду видається неможливим, оскільки всі вони розташовані у певному взаємозв'язку. Рід класифікує іменники і виступає анафоричною категорією для займенників третьої особи однини та словозміною – для інших частин мови.

В англійській мові граматична категорія роду належить до непродуктивних граматичних категорій та сьогодні зазнає актуалізації у більшості випадків для вираження індивідуального ставлення до понять навколишнього світу, зокрема для надання певним особам відповідної характеристики та їх тенденційного оцінювання.

Гендерно-справедлива мова спрямована на вираження гендерної рівності та уникнення упередженості за ознаками статі. Сьогодні мовознавці активно досліджують і впливають на гендерні аспекти мови в німецькомовному світі. Гендерно-справедлива мова передбачає зміни в лексиці, правописі та граматиці для підтримки гендерної рівності. В німецькій мові категорія роду іменників зазвичай пояснюється на основі семантики, але існують виключення, особливо в зневажливих лексичних одиницях. Граматичний рід іменників в німецькій мові визначається артиклем, артиклевими словами та деякими суфіксами.

РОЗДІЛ II

АКТУАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

2.1 Специфіка творення гендерно забарвленої лексики

У гендері виражаються поведінкові норми мовлення жінок та чоловіків у текстах різного типу, у стильовій специфіці, котрі можуть бути класифіковані як такі, що властиві мовленню жінок або чоловіків, та сприяють осмисленню аспектів «жіночності» та «мужності» у різних культурах, а водночас і в різних мовах [25, с. 28].

Утворення гендерно забарвленої англомовної лексики – це процес, котрий направлений на утворення лексичних одиниць, виразів та конструкцій, котрі беруть до уваги гендерну рівність та виражають деякі відмінності між найменуванням та сприйняттям чоловіків та жінок у мові. Цей процес відбувається на основі постійно зростаючого інтересу до гендерних питань та бажання досягнути гендерної рівності в сучасному суспільстві.

Гендерно забарвлена лексика в англійській мові характеризується наступними особливостями:

1. Гендерно-чутливі заміни. У більшості випадків для позначення чоловіків та жінок утворюються особливі висловлювання, котрі відповідають як чоловічій, так і жіночій статям. Для прикладу, замість лексичної одиниці *actor* або *actress* може використовуватися термін *performer*, який має значення виконавця. Наприклад:

*The great **performer** leaves the stage* [67]

*A **performer**, a parasite and the prickliness of Egypt's courts* [67]

*Meat Loaf was a unique and irresistible **performer*** [67]

- *spouse* замість *husband* та *wife*, що демонструють наступні приклади:

*More Africans are marrying **spouses** of different ethnicities* [67]

*For the laws have driven Ms Reves and many other Danes with **spouses** from non-EU countries into involuntary exile in Sweden* [67].

*Raising the bar for migrant **spouses** has worked, at a cost* [67]

*Millions shop for a **spouse**...and much more. Bare branches ... spouses [67].*

*An American citizen can sponsor **a spouse**, child, parent or sibling. ... Around three-quarters of new family immigrants are spouses or children [67].*

- parent замість father та mother:

*ByteDance, TikTok's Chinese **parent**, reports a record profit [67]*

*I'm a bad **parent** because I've forgotten my own childhood [67]*

*How to be a better **parent** during the pandemic [67]*

***Parents** of daughters are more likely to divorce than those with sons [67]*

*How many American children have cut contact with their **parents**? [67]*

- siblings замість brothers та sisters:

*A feud erupts between Singapore's prime minister and his **siblings** [67]*

*Kuaishou takes on TikTok and its Chinese **sibling** [67]*

*Going, as usual, on the languages I know something of, in English every child of any of your parents' **siblings** is your cousin [67].*

*Varya, Daniel, Klara and Simon Gold, four **siblings** in a Jewish immigrant family, visit a fortune-teller in 1969 on the Lower East Side of New ... [67]*

*Europe's small band of social-democratic **siblings** attacked each other [67].*

2. Використання подвійних форм, які відображають обидві статі.

Наведемо приклади:

***He** shells, **she** shells [67]*

У цьому реченні використовуються подвійні форми *he* та *she* для демонстрації того, що обидві статі можуть виконувати однакові дії. Подвійні форми використовуються для наголошення на рівності чоловіків і жінок.

*Anglicans are debating whether He should be **He/Him** or **She/Her** or something else [67].*

Використання у цьому реченні подвійних форм займенників демонструє небайдужість щодо гендерної рівності.

*Chinese, by contrast, has an elaborate set of pronouns in which not only "**he**" and "**she**" are distinguished as in English, but "**they**" (all male or mixed) and "**they**"*

(all female) are distinguished, and there are two different you-singular words and two different you-plural words, one for males, one for females [67].

У цьому прикладі продемонстроване порівняння англійської та китайської мов, тобто звертається увага на те, що китайська мова має значно складнішу систему займенників.

He or she could also change the whole dynamic of the race, gaining enough momentum to storm through Iowa and New Hampshire [67].

У цьому прикладі подвійні займенники використовується задля підкреслення того, що кандидат на посаду може бути як жінкою, так і чоловіком.

He or she should have a broad record in development, too [67].

Наведений приклад показує те, що подвійні займенники *he or she* використовується для вказівки на рівні можливості чоловіків і жінок мати широкий досвід у розвитку.

3. Вживання прикметників, які не мають гендерної специфікації.
Наприклад:

*He ended with a zinger that will be on a bumper sticker soon: "Let's elect a sane, **competent person** [67].*

4. Вживання гендерних префіксів та суфіксів, наприклад, використання слова *chairperson* замість *chairman* або *chairwoman*:

*The 73 people in the consortium included the **chairperson** of the ANC and a member of the legal team that defended President Jacob Zuma ... [67]*

***Chairperson** of Indian conglomerate Adani Group, Gautam Adani, speaks at ... [67]*

*At the same time, nomination is the one time that political actors get some kind of say over what they want in a Fed **chairperson** [67].*

*Instead it will offer gender-neutral suggestions including "**chairperson**" [67].*

*She did so by promising to restore a dormant committee on voting rights and make Ms Fudge **chairperson** [67].*

Наведені приклади включають себе лексичну одиницю *chairperson*, яка не має гендерної специфікації, що дає можливість жінкам бути на рівних правах з чоловіками.

- *police officer* замість *policeman* або *policewoman*:

*Why the prosecution of a Minneapolis **police officer** is such a rarity* [67]

*Britain's chief **police officer** announces his retirement* [67]

***Police officers** and Border Patrol agents say racist, sexist things* [67]

*Do **police officers** in schools help or hinder teachers?* [67]

Як демонструють наведені приклади, використання терміну *police officer* є частиною зусиль задля уникнення гендерної дискримінації. Приклади демонструють також й те, що у сфері поліції можуть працювати представники будь-якої статі.

- *firefighter* замість *fireman* або *firewoman*:

*America's **firefighters** mostly do not fight fires* [67]

*High in the Alaskan Arctic, smoke fills the southern horizon—stirred by a light southwesterly breeze that is a source of irritation to the 35-year-old chief **firefighter*** [67].

*Yet California, like many other states, makes it virtually impossible for former prisoners to get a **firefighter's** licence* [67].

*A new, wearable detector should save the lives of **firefighters** threatened by “flashover”* [67]

*Not even covid-19 has dented **firefighters'** resistance to change* [67]

Наведені речення доводять те, що використання терміну *firefighter* є політично коректним, оскільки він відображає рівність і різноманітність в професії пожежної сфери.

5. Мовна активізація гендерної рівності, тобто створення нових слів, які наголошують на рівності та ідентичності чоловіків і жінок. Наприклад, *Ms.* використовується замість *Mrs.* або *Mr.* незалежно від статусу шлюбу:

*Meet **Ms** Heeves, the face of Britain's new political consensus* [67]

***Ms** Fang's parched patch* [67]

Good evening, Ms Bond. We've been expecting you [67]

У цілому, творення гендерно забарвленої лексики в англійській мові демонструє специфіку розвитку суспільства до глибшого та чіткішого усвідомлення гендерних проблем та прагнення досягнути гендерної рівності. Цей процес наділяє мову більш сучасним, інклюзивним та гендерно чутливим відтінком.

Простежимо особливості творення гендерно забарвленої лексики в німецькій мові. Варто звернути увагу на те, що творення гендерно забарвленої лексики в німецькій мові має багато схожостей з іншими європейськими мовами, але включає в себе й специфічні аспекти, які пов'язані з граматичною статтю та родом іменників. Розглянемо детальніше деякі особливості творення гендерно забарвленої лексики в німецькій мові:

1. Граматичний рід. Німецька мова має три граматичні роди: чоловічий (*der*), жіночий (*die*) і середній (*das*), які визначаються за приналежністю іменників до певного роду. Наведемо приклади речень з використанням артиклів, які вказують на рід іменника:

*Ob **der** Rafah-Grenzübergang zwischen dem Gazastreifen und Ägypten geöffnet werden kann, hängt nach ägyptischen Angaben von Israel ab [44].*

***Das** Land habe bislang noch keine Stellung dazu bezogen, sagte der ägyptische Außenminister Samih Schukri [44].*

***Das** arabische Land hatte von Israel eine Waffenruhe für **das** Gebiet gefordert, um Hilfsgüter in den Gazastreifen zu bringen und Ausländern die Ausreise zu ermöglichen [44].*

***Die** Weltgesundheitsorganisation (WHO) hat nach eigenen Angaben zwei Lieferungen mit medizinischen Hilfsgütern in die libanesishe Hauptstadt Beirut geschickt [44].*

***Die** Sendung enthält demnach "ausreichend chirurgische und traumatologische Medikamente und Hilfsgüter für 800 bis 1.000 verletzte Patienten", wie **die** Times of Israel berichtet [44].*

*Damit bereitet **die** WHO sich nach eigenen Angaben auf eine "mögliche Gesundheitskrise" vor, falls **die** Lage an der Grenze zwischen Israel und dem Libanon eskaliert [44].*

2. Універсальні лексичні одиниці, які в німецькій мові використовуються з метою вираження інклюзивності та рівності між статями. Наприклад, лексична одиниця *Mensch* зі значенням «людина» може використовуватись для вказівки на особу незалежно від її статі:

*Um sich zu schützen, bleibt den **Menschen** im Gazastreifen nur die Flucht ins Nachbarland Ägypten [44].*

*Dass an dem parallel abgehaltenen Referendum, in dem es unter anderem um den EU-Asylkompromiss ging, nur 40 Prozent der **Menschen** teilgenommen hätten, wertete er als gutes Signal an die Europäische Union: Das zeige, "dass die polnische Gesellschaft in der Mehrheit und auch viele PiS-Wähler pro-europäisch ist" [44].*

***Menschen** mit Kameras bauen ihre Technik am Spielfeldrand auf, Mikrofone liegen in den Händen, fast so wie bei einem Spiel der Bundesliga [44].*

Використання такої універсальної лексичної одиниці, як *Mensch*, є способом виразити рівність чоловіків та жінок для уникнення гендерної дискримінації, що досить важливо для формування суспільства, що зможе враховувати різні гендерні особливості.

Отже, в англійській мові гендерно-чутлива лексика включає в себе використання гендерно-чутливих замінів, подвійних форм, прикметників без гендерної специфікації, гендерних суфіксів та префіксів тощо. У німецькій мові гендерно-чутлива лексика побудована на специфічних рисах, які пов'язані з граматичним родом іменників та використанням особливих лексичних одиниць, а також займенників та прикметників. Як англійська, так і німецька мови включають в себе засоби для вираження гендерної рівності та інклюзивності. Розвиток гендерно-чутливої лексики в обох мовах відображає використання сучасного підходу щодо вирішення гендерних питань у суспільстві.

2.2 Гендерно забарвлена лексика на морфологічному рівні

Морфологічний рівень гендерно забарвленої лексики має свої особливості. На морфологічному рівні гендерно забарвлена лексика може виражатися за допомогою таких особливостей:

1. Використання суфіксів на позначення жіночого роду. У деяких випадках для утворення жіночої форми слів в англійській мові можуть використовуватися спеціальні суфікси, які вказують на жіночу стать. Для прикладу, суфікс *-ess* додається до іменників з метою утворення жіночої форми, наприклад:

*She is best known as an Indian **actress** who has appeared in more than 30 films [67].*

*French **actress** as Cleopatra in an 1891 stage image: Alamy. Apr 13th 2023 [67].*

*... **actress** (she had received the less-coveted “Razzie” award as worst **actress** the night before). But American dominance, though still evident ... [67]*

*... Marcia Gay Harden, a little-known **actress** in a little-seen film, won the best-supporting-**actress** Oscar for her portrayal of Lee Krasner as ... [67]*

*Banker, **princess**, warlord: the many lives of Asma Assad [67]*

*A sticky patch for Isabel dos Santos, Angola's **princess** [67]*

*How **Princess** Diana shaped politics [67]*

***The princess** and the pearl [67]*

*The Partners Group created **the Princess** fund in 1999, a \$700m vehicle for investing in private-equity portfolios, with the risk of capital loss ... [67]*

*- **hostess**:*

***Hostess** with the mostest [67]*

*Statistically speaking, the average person is much more likely to know the **hostess** simply because she has so many more friends [67].*

***Hostess** Brands, an 85-year-old company that entered liquidation on November 21st [67].*

The hostesses are at risk too—a disgruntled customer murdered one two years ago [67].

*“Remember what it was like before Southwest Airlines?” asks a **hostess** ... [67]*

- bachelorette:

*Lucky for the **bachelorettes**, acceptance of gay marriage is speeding along [67].*

***Bachelorette** Condoleezza Rice's tongue slips during a dinner ... [67]*

*In a recent episode one **bachelorette** asked whether the man was willing to subsidise her monthly rent of 6,800 yuan [67].*

*The raw ratio of bachelors to **bachelorettes** varies with age [67].*

- heroine:

*The Pinecone: The story of Sarah Losh, forgotten romantic **heroine**—antiquarian, architect and visionary [67].*

*Edna O'Brien's new **heroine** is abducted by Boko Haram [67]*

*An historical **heroine**. A row over the ethnicity of a Turkish icon [67].*

*A new book gives an American **heroine** her due [67]*

- goddess:

*China hopes Mazu, a sea **goddess**, can help it win over Taiwan [67]*

*A smiling shrunken **goddess**. The poet Alice Oswald returns to Cirencester in search of a Roman nymph [67].*

*The fire **goddess** of West Bengal. A local ruling party faces unexpected challenges [67].*

- waitress:

*It may be that he was chatting to a **waitress** about Eddie [67]*

*They're always interrupting the IMF protests to explain the value of liberalisation, and refusing to tip your friend the cocktail **waitress** ... [67]*

*When she asked the **waitress** where did she pay, she was directed to the "ladies ... [67]*

*A neighbouring table invited him to share their calamari and a particularly bold **waitress** hugged him and took his photograph to show her friends ... [67]*

2. Суфікси, які використовуються для уникнення гендерних маркувань. Деякі сучасні терміни англійської мови утворюються за допомогою суфіксів, котрі не мають гендерного відтінку, щоб уникнути відмінностей між статями. Наприклад, замість лексичної одиниці *steward* та *stewardess* вживається термін *flight attendant*:

*How not to annoy a **flight attendant** [67]*

*Delta **flight attendant** caught packing heat [67]*

*An Air India **flight attendant** falls out of an aircraft [67]*

*A **flight attendant's** parting gesture [67]*

*The **flight attendant** nobody wants [67]*

- *employee* замість *employer*:

*Why **employee** loyalty can be overrated [67]*

***Employee** happiness and business success are linked [67]*

*Why firms should treat their **employees** well [67]*

*A Google **employee** inflames a debate about sexism and free speech [67]*

*Why **employees** want to work in vilified industries [67]*

- *partner* замість *boyfriend* чи *girlfriend*:

*Starting a conversation about intimate **partner** violence in India [67]*

- *singer* (використовується як для чоловіків, так і для жінок):

*Meet the Peruvian indigenous **singer** inspired by K-pop [67]*

*You can cage the **singer** [67]*

*England's football thrills to an Estonian **singer** [67]*

*Rock **singer**, razor dealer, humanist celebrant: ex-MPs with odd jobs [67]*

*Kinky Friedman—**singer**, writer, governor? [67]*

3. Універсальні займенники, які вказують на особу незалежно від її статі. Для прикладу, замість займенників *he* та *she* можна використовувати займенник *they* для позначення особи, незалежно від її статі:

*Large parts of Asia are getting old before **they** get rich [67]*

*People in Gaza hate the night. All **they** can see are explosions* [67]

*Plants don't have ears. But **they** can still detect sound* [67]

*As payments systems go digital, **they** are changing global finance* [67]

*Singular “**they**”: everyone has their own opinion* [67]

У німецькій мові на морфологічному рівні гендерно забарвлена лексика також характеризується певними особливостями:

1. Подвійні форми для вказівки на обидві статі. Наприклад, *Lehrerinnen und Lehrer*:

Lehrerinnen und Lehrer brauchen laut der Bildungsgewerkschaft Unterstützung, um den Krieg in Nahost sensibel besprechen zu können [44].

У цьому реченні наявна вказівка на вчителів, котрі потребують підтримки задля обговорення таких проблем, як конфлікт на Близькому Сході.

2. Використання прикметників та займенників, адже вони також можуть відповідати граматичному роду іменників. Наприклад, лексична одиниця *klug* має форми *kluger* (чоловічий рід), *kluge* (жіночий рід) та *kluges* (середній рід). Наведемо приклади функціонування цих прикметників у реченнях:

*Doch es gibt **kluge** Lösungen* [44].

Отже, морфологічний рівень гендерно забарвленої лексики в англійській та німецькій мовах характеризується різними особливостями, зокрема використанням суфіксів для позначення конкретного роду (наприклад, суфікс – *ess* в англійській мові); використання суфіксів для уникнення гендерного відтінку, замість використання стереотипних слів, що вказують на стать; використання універсальних займенників; використання подвійних форм для вказівки на обидві статі; використання прикметників та займенників, які відповідають граматичному роду іменників.

2.3 Вживання гендерно маркованих лексем в англійській та німецькій мовах

Гендерно-марковані одиниці – це відповідні категорії лексичних одиниць, які відповідають конкретній статі «жінка» або «чоловік», і мають

дискримінуючий відтінок. Як правило, це стосується найменування професій в англійській та німецькій мовах [10, с. 107].

Перш за все розглянемо використання гендерно маркованих лексичних одиниць в англійській мові. Загалом, гендерний аспект будь-якого дискурсу у першу чергу стосується граматичної категорії роду, яка є характерною ознакою граматичної структури індоєвропейських мов. Проте, як відомо, розвиток аналітизму в англійській мові призвів до руйнації словозміни і, як наслідок, до втрати родових протиставлень у граматичній системі англійського іменника. Родові відмінності іменника виявляються через особові займенники *he, she, it* і маркуються здебільшого лексичним значенням слів. Назви осіб чоловічої статі (*husband, father, son* etc.) належать до чоловічого роду і позначаються особовим займенником *he*, а особи жіночої статі (*woman, mother, daughter* etc.) належать до жіночого роду й позначаються займенником *she* [24, с. 307]. Наведемо приклади:

*Binyamin Netanyahu, Israel's prime minister, denied reports that **he** had agreed to a ceasefire for humanitarian aid and the evacuation of foreigners in the Gaza ...* [67]

***He** who must not be named. In episode five, a censor turns whistleblower as **Xi Jinping** tightens the screws on China's internet* [67].

*Where will **he** stop? History will judge **Vladimir Putin** harshly for his war* [67].

*When **Oleh Halaziuk**, 58, was locked up in a prison cell for over two years in the city of Donetsk, **he** would watch dandelion seeds float on the breeze outside and dream of freedom* [67].

***Hillary Clinton** has the Democratic nomination within her grasp. **She** needs bolder ideas on what to do with it* [67].

***Debra Roberts** on why **she** is running to be chair of the IPCC* [67]

*Will **she**, won't **she**? For months most Argentines have assumed that **Cristina Fernández de Kirchner** will be re-elected as their president in a vote due in October* [67].

Mimi was sold to a pimp. Now she fights people-traffickers in Niger [67]

У наведених прикладах гендерно марковані лексичні одиниці виражають традиційну роль статі у граматичній структурі англійської мови, у яких іменники й особові займенники акцентують увагу на статі осіб. Проте, ці стереотипи щодо гендерного маркування виражаються в англійській мові для забезпечення більшої гендерної рівності.

На морфо-семантичному рівні гендерно марковані лексеми, які позначають особу жіночої статі, репрезентуються додаванням морфемних маркерів, зокрема суфікса *-ess*, до загальнородових номінацій, наприклад:

- *seamstress*:

Working at home with a seamstress must have felt natural and satisfying to Bourgeois [67].

"The End" is a novel that follows an elderly abortionist, an enigmatic drapery seamstress, a teenage boy and a jeweller deep into the heart [67]

His sudden so-confident proposal, after a picnic on a white farm, when he said he knew a good seamstress to make her wedding dress [67].

A seamstress beats time with a stick like a metronome, rapping knuckles when attention slips [67].

- *sorceress*:

The sorceress's apprentice. How a bacterium and an insect conspire to take over a plant [67].

In "The Witches" a sorceress no longer hides among humankind posing as "a cashier in a supermarket or typing letters for a businessman" [67].

Many of these fantastic creatures are guests at Aburaya, a bath-house run by a sorceress called Yubaba [67].

- *lioness*:

Zanele Muholi: dark lioness [67]

Simin Behbahani, the "Lioness of Iran", died on August 19th, aged 87 [67]

England's Lionesses reach the World Cup final [67]

Суфікс жіночого роду, який маркує загальнородову номінацію особистості, переводить її в розряд винятків із загального правила і в той же час акцентує увагу на екзистенціальних розбіжностях жінки від типового представника категорії, позначеного загальнородовою номінацією, тобто чоловіка. Внаслідок цього жінка постає як маргінальний та нетиповий член цієї категорії. У той же час маркована номінація жіночого роду може з легкістю актуалізувати негативний асоціативний потенціал патріархального гендерного стереотипу, в рамках котрого всі соціально важливі ролі належать чоловіку, а жінці виокремлено роль помічниці, що забезпечує його життєдіяльність [18, с. 139].

Тенденція переважного використання чоловічого роду в різноманітних текстах спричиняє негативне ставлення деяких мовознавців, які виступають за перегляд гендерної ознаки в сучасній англійській мові. Явна преференція використання займенників чоловічого роду щодо осіб обох статей призвела до рекомендації вчених уникати сексизму в мові. Термін «сексизм» має значення стереотипізації чоловіків та жінок відповідно до традиційно відведених їм соціальних позицій [24].

На сьогодні ми й досі можемо простежити часте вживання займенників чоловічого роду (*he, his, him*) до слів, здавалося б, абсолютно нейтральних. Прикладами таких слів можуть бути наступні: *listener, reader, worker, citizen, player, human, teacher, creator, builder, individual, student* та багато інших. До кожного з цих лексичних одиниць традиція диктує використання займенників чоловічого роду. Для наочності наведемо приклади речень:

*Follow **the reader**. A successful author turns to social networking to bring out a crowd [67].*

*Sound engineers have better ways to trick **listeners'** ears [67]*

*How to two-time your employer: a tech **worker's** guide [67]*

***Citizen** deliberation is the gateway to a better politics [67]*

*Slowing **human** ageing is now the subject of serious research [67]*

Часто гендерно марковані займенники замінюються словом *person* чи *individual*. Наприклад:

*Who is the most important **person** in your company?* [67]

*How Bernard Arnault became the world's richest **person*** [67]

*Key-**person** risk is alive and kicking in global business* [67]

*“Cat **Person**”, an internet-breaking short story, is back as a film* [67]

*The word for “condescending old **person**” in Korean* [67]

*How taxes can align the interests of **individuals** and society* [67]

*Climate change—how much can **individuals** do?* [67]

До гендерно маркованих лексичних одиниць також відносяться складні номінації з компонентом *-man-*. Номінації з компонентом *-man-* у кінці слова характеризуються коливанням частотності використання [22, с. 109]. Однак, їхня кількість все одно вражає і говорить про сильно вкорінену традицію ключової ролі чоловіка в суспільстві, сім’ї тощо. Це демонструють слова *manpower*, *mankind*, *workman*, *businessman*, *policeman*, *fireman* тощо. Наведемо приклади речень:

***Mankind's** first giant leap. A unifying symbol of human progress, not just national strength* [67].

*The proper study of **mankind**. Special report from The Economist* [67].

*The proper study of **mankind**. New theories and techniques have revolutionised our understanding of humanity's past and present* [67]

*The extraordinary **manpower** behind China's zero-covid strategy* [67]

*He should know: **Manpower** is a big supplier of temporary workers, the demand for which rises and falls with the business cycle* [67].

*Russia's army will continue to face serious **manpower** problems for the foreseeable future for the reasons we set out below* [67].

***Workman**, spare that doughnut!* [67]

*A building site outside Youngstown, Ohio, a crowd of **workmen** are labouring through drizzle to get a nursing home finished on schedule* [67].

*Chrysler's original **workman's** tool-box, with the tools he crafted himself, is still stored in the company's Detroit offices, like some sacred ... [67]*

*He begs **a policeman** (who happens to be armed) to shoot him rather than let him burn [67].*

*John Lee, a tough former **policeman**, looks set to lead Hong Kong [67]*

*Can Japan be Asia's **policeman**? [67]*

*Charles Koch is a rare thing, a **businessman** besotted with ideas [67]*

*How good **a businessman** is Donald Trump? [67]*

*Manners maketh **the businessman** [67]*

***The fireman's** lot is quite a happy one [67]*

*Was supposed to slide down **fireman's** pole wearing fireman's helmet and interview fireman [67].*

У наведених фрагментах спостерігається використання лексичних одиниць, котрі включають в себе компонент *-man* у кінці слова, що вказує на застарілі стереотипи та традиції, пов'язані з провідною роллю чоловіка в суспільстві та відображає інші аспекти гендерної рівності в англійській мові.

Розглянемо також особливості вживання гендерно маркованих лексем в німецькій мові. Виокремлюємо наступні аспекти:

1. Назви професій, які мають форми для обох статей. Наприклад:

- *der Lehrer / die Lehrerin:*

*Der Nahostkonflikt lässt sich nicht aus deutschen Schulen heraushalten, meint unser Autor, **der Lehrer** ist [44].*

***Lehrerinnen und Lehrer** brauchen laut der Bildungsgewerkschaft Unterstützung, um den Krieg in Nahost sensibel besprechen zu können [44].*

Обидва речення доводять те, що в сучасній німецькій мові часто виражається гендерна ідентичність.

2. Безліч іменників в німецькій мові вказують на гендерне значення без будь-яких морфемних маркерів. Наприклад:

***Die Bundeszahnärztekammer** weist Aussagen des CDU-Chefs zurück, dass es Wartezeiten durch Migranten gebe [44].*

Wie **die Lage** ist und welche Leistungen Asylbewerber erhalten [44].

Подані фрагменти висвітлюють те, що в німецькій мові також наявні іменники, які не мають власних морфемних маркерів для конкретної статі, тобто вони вважаються загальними.

Поділимо гендерно марковану лексику англійської та німецької мов на такі основні групи:

1. «Чоловічі» професії:

- англійська мова:

*John Lee, a tough former **policeman**, looks set to lead Hong Kong* [67]

*Can Japan be Asia's **policeman**?* [67]

*The **fireman's** lot is quite a happy one* [67]

*The role of traditional car **salesmen**, geared for the hard sell, is waning* [67].

***Salesman** of the irrational. Jean-Claude Biver, the saviour of several Swiss watchmakers, has a knack for selling luxury* [67].

- німецька мова:

***Der Journalist**, der zu viel wusste* [44].

Такі гендерно марковані лексичні одиниці, як правило, обурують жінок, адже вони виявляють дискримінацію у відношенні до них. Таким чином, з метою подолання цієї проблеми, в англомовному дискурсі представникам певної статі пропонується два варіанта використання цих слів.

2. Створення та використання фемінітивів. Наприклад:

*Joan As **Police Woman** is one of the 21st century's best musicians* [67]

*Why a mayor in Lebanon has dressed **policewomen** in hot pants* [67]

*Ms Dong joined Gree as a door-to-door **saleswoman** in 1990, as a widow ...* [67]

*"I CAN SYMPATHISE with the protesters in Hong Kong," says a young **saleswoman** from Guangdong province, which borders on the territory* [67].

*"I have turned into something of a travelling **saleswoman**," she said recently, between trips to the United States and Italy* [67].

2. Використання нейтральної гендерно-немаркованої лексики або гендерно-нейтральної. Наприклад:

*Yet the admiral's broader point is universal: whether you are a sailor, a **salesperson** or a ceo, "if you make your bed every morning you will have accomplished the first task of the day" [67]*

*A good **salesperson** is like a therapist, probing the question with me [67].*

*A representative from Wells Fargo, the bank that provided financing to the fitness store's customers, informed **the salesperson** that because the husband's first name was "Hussein," the couple would have to wait 72 hours while they were investigated [67].*

*He is married with two children, but has a mistress, Julia (Julia Fox), who he keeps in plain sight as **a salesperson** in his shop [67].*

Як бачимо, використання нейтральної гендерно-немаркованої лексики достатньо важливо для уникнення гендерної дискримінації в процесі мовлення.

Отже, гендерний фактор значною мірою впливає на систему англійської та німецької мов. Проте, між цими мовами, зокрема під час використання гендерно забарвленої лексики, виявлено певні відмінності. Було з'ясовано, що фемінітиви в німецькій та англійській мовах утворюють жіночі форми професійних та соціальних термінів, котрі раніше були тільки чоловічими. Це дає можливість взяти до уваги гендерну рівність та уникнути використання гендерних стереотипів.

2.4 Гендерна нейтральність в англійській та німецькій мовах

Гендерно нейтральні лексичні одиниці впливають на процес побудови політики, формування законодавства, соціальних інституцій тощо. За допомогою цього типу лексики уникають розподілу ролей індивідів за їх статтю чи гендерною належністю з метою запобігання дискримінації, яка походить від розуміння, що деякі соціальні ролі є більш прийнятними для окремої статі, аніж інші [13, с. 143].

Комітет Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO) пропонує використання альтернативних способів звертання до осіб або їх опису [43, с. 5]. Розглянемо основні з них на основі англійської мови:

1. Слово *mothering* рекомендовано замінити на:

- *parenting*:

*The art and science of **parenting*** [67]

***Parenting** can be bad for the kids* [67]

***Parenting** methods are exacerbating social divisions* [67]

Заміна лексичної одиниці *mothering* словом *parenting* у наведених прикладах здійснюється з метою включення обох батьків, незалежно від їхньої статі, у процес догляду та виховання за дітьми. Гендерно-нейтральна лексична одиниця *parenting* вказує на батьківську роль у цілому та не обмежується статевою ідентичністю.

- *childcare*:

*Which countries have the most generous **child-care** policies?* [67]

*British **child care** is expensive* [67]

*The chancellor hopes more **child care** will get more parents working* [67]

*How America should spend on **child care*** [67]

*What **child-care** reforms say about Britain's welfare state* [67]

У наведених реченнях заміна слова *mothering* на гендерно нейтральнее *childcare* зумовлює уникнення статевої дискримінації та акцентує увагу на важливості гендерно-нейтрального мовлення в контексті догляду за дітьми.

2. *Housewife*:

- *homemaker*:

*If only Martha Stewart, America's star **homemaker**, had followed the advice she dispenses to millions from the kitchen when making her own investments on Wall Street* [67].

*Jock Scott qualified as a Republican while the lone Democrat now in the race is Zelma "Tisa" Blakes, a **homemaker** from Monroe* [67].

*In the pot is Martha Stewart, the **homemaking** queen who has baked ... homemaking as a career [67].*

3. Man:

- *human being:*

*EVERY year about 120,000 organs, mostly kidneys, are transplanted from one **human being** to another [67].*

4. Manpower:

- *staff:*

*Why Nigeria's hospitals are losing their **staff** [67]*

*How UN **staff** are reshaping African cities [67]*

*Judge and **staff** shortages are leaving Americans in limbo [67]*

*Volodymyr Zelensky's chief of **staff** on how to end war in Ukraine [67]*

*More **staff** training is vital [67]*

- *work force:*

*Women in the **work force** [67]*

*Women alone are driving a recovery in **workforce** participation [67]*

- *employees:*

*Why firms should treat their **employees** well [67]*

*When bosses walk in **employees'** shoes [67]*

*Why **employees** want to work in vilified industries [67]*

*Companies will perform better if **employees** are not cowed into silence [67]*

- *personnel:*

***Personnel** changes leave fewer checks on Donald Trump's impulses [67]*

*Dara Massicot believes that Russia faces twin **personnel** crises in its armed forces [67]*

- *workers:*

*The rise of the on-demand economy poses difficult questions for **workers**, companies and politicians [67]*

*The battle between American **workers** and technology heats up [67]*

*Will the auto **workers'** strike jeopardise Joe Biden's manufacturing ... [67]*

*Why are Latin American **workers** so strikingly unproductive?* [67]

- *human power:*

***Human-powered** health care* [67]

5. *Man-made:*

- *artificial:*

*How **artificial** intelligence can revolutionise science* [67]

*How scientists are using **artificial** intelligence* [67]

*The world needs an international agency for **artificial** intelligence, say two AI experts* [67]

***Artificial** intelligence is a familiar-looking monster, say Henry Farrell and Cosma Shalizi* [67]

- *machine-made:*

*It belongs somewhere in the innards of a testing **machine made** by Zwick Roell, the firm he owns* [67].

Розглянемо приклади використання гендерно-нейтральної лексики на матеріалі німецької мови:

1. Слова *Vater* oder *Mutter* рекомендовано замінити на:

- *Elternteil:*

*Ist ein **Elternteil** erkältet, bekommt er vom gesunden Partner nicht nur die Wärmflasche, sondern auch mal Vorwürfe ans Bett gebracht* [44].

2. Замість *Mann* та *Frau* – *Mensch:*

*Tausende **Menschen** werden ins Landesinnere gebracht. Israel rückt zusammen* [44].

*Wie geht es **den Menschen** am Bahnhof Altona?* [44]

Отже, гендерно-нейтральні лексичні одиниці в англійській та німецькій мовах є важливою складовою законодавства, політики та соціальних інститутів, адже вони зумовлюють запобігання дискримінації, яка формується внаслідок призначення соціальних ролей на підставі гендерної належності чи статі. Гендерно-нейтральна лексика як в англійській, так і в німецькій мовах, слугує для забезпечення рівноправності та уникнення статевої дискримінації. У

сучасному світі це досить важливо, тому з часом стереотипи щодо статі розпадаються. Було простежено таку особливість, що англійська та німецька мови використовують різні стратегії задля досягнення гендерної нейтральності. Для прикладу, німецька мова включає в себе безліч фемінітивів та загальних іменників для досягнення цієї мети. Гендерно-нейтральна лексика зумовлює відмову від гендерних стереотипів, які сформувалися в суспільстві впродовж років, водночас підтримуючи принципи рівності.

Висновки до розділу 2

В англійській та німецькій мовах гендерно-чутлива лексика містить в собі різноманітні стратегії та засоби для досягнення гендерної інклюзивності та рівності. Обидві мови вживають особливості засоби задля вираження гендерної нейтральності й уникнення гендерної дискримінації.

На морфологічному рівні німецька та англійська мови побудовані на розбіжностях у способах вираження гендерних понять. У німецькій мові ключову роль відіграють загальні іменники та фемінітиви, що дає можливість визначити стать без гендерних стереотипів. У той же час англійська мова включає в себе різні прийоми, такі як гендерно-нейтральні заміни, подвійні форми й інші для досягнення гендерної рівності.

Гендерний фактор здійснює вагомий вплив на систему англійської та німецької мов. Однак, між цими мовами, зокрема у процесі вживання гендерно забарвленої лексики, було виявлено деякі відмінності. Було простежено таку особливість, що фемінітиви в німецькій та англійській мовах утворюють жіночі форми професійних та соціальних термінів, котрі раніше були тільки чоловічими. Це дає можливість взяти до уваги гендерну рівність та уникнути використання гендерних стереотипів.

Гендерно-нейтральна лексика достатньо важлива для законодавства, суспільних інститутів та політики, адже вона зумовлює запобігання гендерної дискримінації й підтримує принципи рівності у сучасному суспільстві. У мовленні ці зміни дають можливість подолати гендерні стереотипи і сприяють уникнення традиційних ролей у суспільстві.

У процесі роботи було простежено таку особливість, що англійська та німецька мови використовують різні стратегії задля досягнення гендерної нейтральності. Для прикладу, німецька мова включає в себе безліч фемінітивів та загальних іменників для досягнення цієї мети. Гендерно-нейтральна лексика зумовлює відмову від гендерних стереотипів, які сформувалися в суспільстві впродовж років, водночас підтримуючи принципи рівності.

Загалом, розвиток гендерно-чутливої лексики в англійській та німецькій мовах виражає використання сучасного підходу щодо вирішення гендерних проблем.

РОЗДІЛ III

МОВНІ ЗАСОБИ НОРМАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ “THE ECONOMIST” ТА “DIE ZEIT”

3.1 Гендерні маркери у часописі “The Economist”

Дослідження ролі гендерних маркерів та використання гендерно-чутливої лексики у сучасних ЗМІ стало предметом особливої уваги багатьох науковців. У цілому, гендерна проблематика відіграє важливу роль у процесі забезпечення гендерної рівності у мас-медіа. Саме тому часописи є важливим інструментом, який значною мірою впливає на формування громадської думки та світогляду реципієнтів.

З метою визначення основних гендерних маркерів сучасної англomовної періодики було обрано матеріал часопису “The Economist” [67]. Перш за все беремо до уваги те, яким чином це видання враховує гендерну проблематику, які підходи та стратегії використовуються для досягнення гендерної рівності.

У процесі роботи було укладено вибірку речень, у яких виявлено приклади гендерно забарвленої та гендерно нейтральної лексики. Варто зауважити, що часто прикладами з часопису є заголовки публікацій, тому інколи кожне слово в них капіталізоване.

Поділимо гендерно марковану лексику на ту, яка номінує жінок, і ту, яка позначає чоловіків. Перш за все розглянемо першу групу гендерно маркованих лексичних одиниць.

I. Гендерно марковані найменування жінки:

1) стилістично-нейтральні лексичні одиниці:

- *woman*:

The woman at the heart of Europe [67]

The best and worst places to be a working woman [67]

One woman to rule them all [67]

Changing the concept of “woman” will cause unintended harms [67]

*A **woman** described as Iran's "Nelson Mandela" wins the Nobel peace prize [67]*

- girl:

*Suicide rates for **girls** are rising. Are smartphones to blame? [67]*

***Girl** power. Gender equality is good for economic growth [67].*

***The girl** at the Grand Palais [67]*

***Girl** power · Norwegian companies' boards are now stacked with women [67]*

*The torrential rains which killed hundreds in Venezuela and Colombia in November and December had the little **girl's** fingerprints on them, too [67].*

- daughter:

*Parents of **daughters** are more likely to divorce than those with sons [67]*

*I've just sent my **daughter** to nursery school. Have I lost her for ever? [67]*

*My extrovert **daughter** keeps talking to strangers [67].*

***The daughter** also rises [67]*

*A Javanese sultan wants his **daughter** to succeed him [67].*

- female:

*How covid-19 triggered America's first **female** recession in 50 years [67]*

***Female** power. Across the rich world more women are working than ever before [67].*

*Why Boko Haram uses **female** suicide-bombers [67]*

*Mexico could elect its first **female** president next year [67]*

*The world's youngest **female** leader takes over in New Zealand [67]*

Отже, у наведених прикладах використовуються гендерні маркери *woman, girl, daughter* та *female*, які стосуються жіночої статі.

2) позитивно нейтральні лексичні одиниці:

- maid:

***Maids** are no longer servants [67]*

***Maid** in Brazil. The country's domestic workers are slowly gaining more rights [67].*

Statues of “the maid of Orléans” adorn churches and public squares, and there is a rue or a place Jeanne d'Arc in almost every French town [67].

Old maid. The debt is not being destroyed, it is just being reshuffled [67].

Free the maids. A new treaty aims to stop abuse [67].

Лексична одиниця *maid* історично використовувався для позначення домогосподарок та служниць. У наведених прикладах слово *maid* стосується жінок, котрі працюють у господарстві, але значення цієї лексичної одиниці є позитивним.

- *lass*:

TAKE the plot of “Jane Eyre” (rich man with issues falls for innocent young lass), strip away the introspection, add some S&M sex... [67]

Petra Rauter started out in Mr Burnell's first book, “The Rhythm Section” (HarperCollins, 1999), as Stephanie Patrick, a lippy Yorkshire lass who runs away to London after her parents are killed [67].

Лексична одиниця *lass* позначає молоду жінку. Часто це слово використовується з позитивним забарвленням.

3) негативно нейтральні лексичні одиниці:

- *hussy*:

And she clung to Doolittle all the same, threatening “fist city” if any hussy came near him, because he'd made her what she was [67].

he has defended herself on both counts: she pointed out that great Indian leaders such as Jawarhalal Nehru often had their birthdays marked at public expense (“Presumptuous hussy,” hissed her detractors), and claimed the video was doctored [67].

- *slut*:

And if you are so inclined, this poll will seem to reinforce the notion: kids today, apparently, think little of texting or Tweeting such words as “slut”, “retard” and even “nigger” [67].

The unacceptable word was “slut”, found in Dahl's pulpy re-telling of “Cinderella” [67].

*The dish's name – variously translated as tart's, **slut**'s and whore's spaghetti, depending on how insulting you want to be – and the mythology surrounding it explain its popularity as much as its lusty sauce [67].*

- *bitch:*

*Who are you calling **a bitch**? [67]*

*No one in England has been called a “poxy **bitch**” for centuries, but in the Netherlands you can still call someone a pokkenteef [67].*

*It has earned the offensive moniker “**bitch diesel**” (so named because it is pink and has been marketed to women) [67].*

*He may be a son of a bitch, but he's our son of **a bitch** [67].*

- *termagant:*

*Conservatives are furious because their pin-up, Margaret Thatcher, appears as a rasping **termagant** determined to spill the blood of Argentines and rub the noses of the poor in the dirt [67].*

***The termagant** Madame de Montreuil had him spied upon and put in prison [67].*

*Only his **termagant** wife and her friends call him “Basil” [67].*

- *flapper:*

***Flappers** in focus. Caught between the first world war and the Great Depression, the jazz age was a period of social transformation [67].*

Наведені приклади демонструють використання негативно нейтральних лексичних одиниць, які часто включають в себе іронічне та принизливе значення.

II. Гендерно маркована лексика, яка позначає жінку через її родинні зв'язки:

- *mother:*

*America prepares the “**mother** of all sanctions” against Russia [67]*

***Mother** of invention. Her children have made waves with fast cars and slow food [67].*

*Vera Putina claimed to be Vladimir Putin's real **mother** [67]*

*Kristin Hannah looks at the Dust Bowl from **a mother's** perspective [67]*

- *sister:*

*Look closer, however, and the Australian economy is not Cinderella, but America's ugly **sister** [67].*

***Sister** sledgehammer. Locked in a painful clash, the Congress government, or its welcome new economic reforms, could now fail [67].*

*An author reconstructs the life of her murdered **sister** [67]*

- *wife:*

*Why Russia is about to decriminalise **wife-beating** [67]*

*What are non-doms, and why does it matter that Rishi Sunak's **wife** is one? [67]*

*He credits his **wife** with playing a major role in his most celebrated works [67].*

- *aunt:*

*One nation, with **Aunt** Susan [67]*

*Crazy **aunt** on the loose [67]*

*The old **aunt** of Zurich [67]*

- *niece:*

*Two caravan loads of workers—a miner's son, a Bob Dylan fan, a voluptuous gang mistress and her religious **niece**... [67]*

*Your smartphone might be able to remind you to buy a cake for your **niece's** fifth birthday [67].*

- *grandmother:*

***Grandmother's** footsteps. With no sign of a Cuban spring, change will have to come from within the party [67].*

*My **grandmother's** home survived last year's blast [67].*

*Not your **grandmother's** purls [67]*

- *cousin:*

*The rich **cousin**. Oil makes Norway different from the rest of the region, but only up to a point [67].*

*Going, as usual, on the languages I know something of, in English every child of any of your parents' siblings is your **cousin** [67].*

*The Iraqi militias are copying their overmighty **cousins** in Iran [67]*

- godmother:

*My **godmother**, like my mother, is an extraordinary cook [67].*

*The magical-realist novelist detested being pigeonholed, whether as a feminist or as a fairy **godmother** [67]*

*So wrote Simone de Beauvoir, **the godmother** of French feminism, in “The Second Sex” over 70 years ago [67].*

Таким чином, було з'ясовано, що в англійському мовному середовищі існують гендерні маркери, що позначають жінок та роль жінки у сучасному суспільстві (наприклад, *woman, girl, daughter, female, mother, sister, wife, aunt, niece, grandmother, cousin, godmother* тощо). Одні з цих маркерів є стилістично-нейтральними, інші – позитивно-нейтральними, а це означає, що вони вживаються без негативного підтексту. Тексти періодичного видання включають в себе гендерно-забарвлену лексику, яка здійснює вплив на сприйняття реципієнта.

III. Гендерно маркована лексика, яка акцентує увагу на особливому статусі жінки:

- lady:

*Sheikh Hasina is Asia's iron **lady** [67]*

***The lady** who changed the world [67]*

*Debunking the myth of **Lady** Jane Grey [67]*

- madam:

***Madam** Speaker? [67]*

***Madam** presumptive nominee [67]*

- landlady:

*JUST after midnight on November 23rd, the **landlady** of a building in an older district of Hong Kong checked on one of her tenants, a prostitute [67].*

*A **landlady** who grows carrots shaped like hands [67].*

- *princes*:

*Frogs and **princes**. More and more capital is chasing fewer and fewer ideas [67].*

- *Ms*:

***Ms** Lee, born in the Philippines, recently became the first foreign-born South Korean to win a seat in the National Assembly, running for the ruling Saenuri party [67].*

- *Mrs*:

***Mrs** Watanabe, mind your fingers [67]*

*“**Mrs. America**” and the lessons of the ill-fated Equal Rights Amendment [67]*

Розглянемо гендерні маркери, які номінують чоловіків. Поділимо їх на

I. Гендерно марковані найменування чоловіка:

1) стилістично-нейтральні лексичні одиниці:

- *man*:

*Hamas's deadly “phantom”: the **man** behind the attacks [67]*

*Is Germany once again the sick **man** of Europe? [67]*

*The **man** who screwed an entire country [67]*

*The **man** who would be Trump [67]*

- *boy*:

*An autistic Ukrainian **boy** lived by routine [67].*

*How racist is “**boy**”? [67]*

*A **boy**-racer's dream? [67]*

- *son*:

*Why allegations about his **son** could hurt Mexico's president [67]*

*A dictator and his entitled **son** are holding Uganda captive [67]*

*Who kidnapped the **son** of Slovakia's president? [67]*

- *male*:

*Young children may benefit from having more **male** teachers [67]*

*Deadlier than the **male** [67]*

*The Republican Party in Congress could become even more **male** [67]*

II. Гендерно маркована лексика, яка позначає чоловіка через його родинні зв'язки:

- *father*:

*How becoming a **father** shrinks your cerebrum* [67]

*David Deutsch, **father** of quantum computing* [67]

*A **father** and son take on the world in Richard Powers's new novel* [67]

- *brother*:

***Brother** Andrew secretly carried Bibles behind the Iron Curtain* [67]

*Big **Brother** Bush?* [67]

- *wife*:

*In North Carolina a jilted husband can sue his **wife**'s lover* [67]

*Glenn Close seethes brilliantly in “The **Wife**”* [67]

*Russia should not decriminalise **wife**-beating* [67]

- *uncle*:

*Workplace advice from our agony **uncle*** [67]

*From Uncle Ben's to **Uncle** Sam* [67]

*Getting around **Uncle** Sam* [67]

- *nephew*:

*The **nephew** of Singapore's prime minister faces court* [67]

- *grandfather*:

In “Fatherland”, an author reckons with his Nazi grandfather [67]

- *godfather*:

*The downside of being a **godfather*** [67]

III. Гендерно маркована лексика, яка акцентує увагу на особливому статусі чоловіка:

- *gentleman*:

*Paolo Gentiloni, Italy's **gentleman** prime minister* [67]

*The return of the **gentleman** banker* [67]

*“**Gentleman** Jack” and the problem of the unlikeable female protagonist* [67]

- *sir*:

Sir Paul McCartney's memoir aims to affirm his status as a writer [67]

Sir Richard Barrons on how the characteristics of war are changing [67]

Sir Keir Starmer's magic lamp [67]

- *landlord:*

*Vonovia and Deutsche Wohnen combine to create a giant **landlord** [67]*

*The satire of gentrification in “The **Landlord**” still has bite [67]*

*Tech lay-offs are the latest blow to office **landlords** [67]*

- *prince:*

*Who is J.R. Moehringer, **Prince** Harry's ghostwriter? [67]*

***Prince** Philip, Duke of Edinburgh, died on April 9th [67]*

*How an Ethiopian **prince** came to be buried at Windsor Castle [67]*

Отже, дослідження ролі гендерних маркерів і використання гендерно-забарвленої лексики в сучасних англомовних ЗМІ, зокрема у періодичному виданні “The Economist” доводить важливість гендерної проблематики в мас-медіа. Часописи здійснюють вагомий вплив на формування громадської думки та світогляду сучасного суспільства, таким чином їхня роль у визначенні статевої рівності важлива. Дослідження часопису “The Economist” дало можливість виокремити основні гендерні маркери англійської мови. Гендерно марковані номінації жінок включають стилістично-нейтральні, позитивно нейтральні та негативно нейтральні мовні одиниці, що позначають жінок та наголошують на їхньому статусі. До гендерно маркованих лексичних одиниць, які позначають чоловіків, включаються стилістично-нейтральні слова та ті, які номінують чоловіків через їхні родинні зв’язки. Було виявлено, що ЗМІ здійснюють вплив на зміну статевого стереотипів та сприяють побудові більш рівного суспільства за допомогою використання гендерно-чутливої лексики та гендерної нормалізації.

3.2 Гендерні маркери у періодичному виданні “Die Zeit”

У німецькій мові гендерними маркерами найчастіше стають найменування професій. Розглянемо їхнє використання у періодичному виданні

“Die Zeit”. На матеріалі онлайн-видання було укладено вибірку речень, які включають в себе гендерно нейтральну та гендерно забарвлену лексику.

Простежимо функціонування у німецькому періодичному виданні гендерно маркованої лексики:

*Am Sonntag wählen **die Schweizerinnen und Schweizer** ihr Parlament* [44].

У цьому реченні гендерний маркер *die Schweizerinnen und Schweizer* використовується з метою вказівки на стать осіб, котрі беруть участь в процесі вибору. У наведеному прикладі слово *Schweizerinnen* вказує на жінок, а саме жительок Швейцарії, а слово *Schweizer* вказує на чоловіків, тоюто жителів Швейцарії.

*Heute leiten Sie **deren** Geschäftsstelle* [44].

У наведеному прикладі гендерний маркер вживається для вказівки на стать людей, які очолюють головну канцелярію. Форма чоловічого роду *deren* вказує на те, що особи, які очолюють головну канцелярію, є чоловіками.

*Die Gender-Debatte, die Diskussion über die Zehn-Millionen-Schweiz, **der Streit um das Verhältnis** des Landes zu Europa: Alle Debatten werden von der SVP dominiert* [44].

Тут спостерігається використання форми чоловічого роду *der* (*der Streit, der Verhältnis*). На наш погляд, автор статті мав на меті звернути увагу на вплив чоловіків в певних дискусіях та дебатах. Таким чином, в тексті наголошується на домінуванні чоловіків в обговореннях гендерних проблем, обговореннях чисельності населення тощо.

Sahra Wagenknecht will offenbar Ernst machen [44].

У наведеному реченні ім'я *Sahra Wagenknecht* вказує на стать жінки. Зазначення імені жінки вважаємо гендерним маркером, адже воно демонструє те, що обговорюються наміри та діяльність жінки певній сфері.

*Für **ihre** bisherige Partei ist die Trennung zweifellos eine Gefahr, aber auch eine Chance* [44].

Тут використовується лексична одиниця *ihre*, яка позначає стать жінки. У цьому реченні фраза *ihre bisherige Partei* наголошує на політичній діяльності жінки.

Und für die etwa das Gendern natürlich eine Selbstverständlichkeit ist, wenn auch – anders als von Wagenknecht oft behauptet – keinesfalls ein Hauptanliegen [44].

Варто зауважити, що висловлювання *anders als von Wagenknecht oft behauptet* демонструє думки жінки (*Sahra Wagenknecht*).

Ihre restriktive Haltung in Flüchtlings- und Migrationsfragen... [44]

У наведеному прикладі використано лексичну одиницю *Ihre*, яка вказує на жіночу стать.

Nur ohne Wagenknecht kann die bisherige Linkspartei als linke Alternative zu den Grünen glaubwürdig sein [44].

У поданому прикладі згадується ім'я жінки (*Wagenknecht*), що акцентує увагу на її статі.

Wenn das Projekt BSW – Bündnis Sahra Wagenknecht, so der angebliche Name – scheitern sollte, zieht sie sich eben ins Private zurück, schreibt Bücher und gibt Interviews [44].

Das wäre aber wohl auch der Fall gewesen, wenn sie es nach all den vielen Ankündigungen gar nicht erst versuchen würde [44].

У наведених прикладах займенник *sie* вказує на стать жінки.

Meine Mutter wählt PiS und ich kann nicht mehr mit ihr reden [44].

Поданий приклад демонструє використання іменника *Mutter*, який вказує на жіночу стать та є гендерним маркером.

Ich bin Anhängerin des linken Lewica-Bündnisses, mein Vater wählt Donald Tusks liberale Bürgerplattform (PO) und meine Mutter die konservative PiS [44].

Наведений приклад включає в себе звертання *Anhängerin* (прихильниця), *Vater* (батько) та *Mutter* (мати), які є гендерними маркерами, адже вказують на стать осіб.

Ich bin Ärztin [44].

У цьому реченні використана жіноча форма професії, яка водночас є гендерним маркером.

Meine Mutter ist Hebamme und hat die Abtreibungsdebatte mit Schrecken verfolgt [44].

У цьому реченні лексичні одиниці *Mutter* та *Hebamme* є гендерними маркерами.

Polnische Freundinnen von mir sind für Abtreibungen in die Slowakei gefahren, weil sie wussten, dass ihnen in Polen im Zweifelsfall nicht geholfen wird [44].

Наведений приклад включає в себе лексичну одиницю *Freundinnen*, що є вказівкою на жіночу стать осіб.

Sobald meine Mutter zu Hause ist, werden solche Gespräche sinnlos: Sie glaubt die Geschichten, die die PiS über das Staatsfernsehen verbreiten lässt [44].

Eigentlich ist meine Mutter unpolitisch, aber wegen der populistischen PiS-Politik geht sie wählen [44].

Meine Mutter hat mich auf die Idee gebracht [44].

У наведених реченнях використано лексичну одиницю *Mutter*, яка вказує на жіночу стать, тому й є гендерним маркером.

Mit einem Bekannten von früher, der noch immer dort wohnt, habe ich länger über Frauenrechte diskutiert [44].

У цьому прикладі спостерігається використання терміна *Frauenrechte*, який включає в себе компонент *Frauen*, адже позначає питання та права, які пов'язані з жінками.

In der neuen Folge Ehrlich jetzt? spricht Yasmine M'Barek mit der Bundestagspräsidentin und SPD-Abgeordneten Bärbel Bas über Bürgerräte und die Stärkung der Demokratie gegen Populismus [44].

У цьому реченні використовуються найменування осіб жіночої статі – *Yasmine M'Barek* та *Bärbel Bas*, які обговорюють проблеми демократії та політики. Тут автор прагне вказати на важливість жіночих голосів у

громадському та політичному дискурсі, зокрема на їхню роль у питаннях стосовно боротьби з популізмом та політичних реформ.

Отже, аналіз матеріалу німецькомовного онлайн-видання “Die Zeit” доводить те, що найчастіше гендерними маркерами у німецькій мові стають найменування професій, які можуть функціонувати в стилістично-нейтральній формі, яка залишає стать особи відкритою. Проте, у певних випадках такі найменування мають форму чоловічого роду, що позначає стать чоловіка. Деякі приклади з часопису включають в себе жіночі форми професій, що містить гендерний аспект, адже вони вказують на стать жінки.

3.3 Тематичні групи гендерно забарвленої лексики на матеріалі часописів

Проаналізувавши особливості використання гендерних маркерів та засобів гендерної нормалізації, виокремлюємо наступні тематичні групи гендерно забарвленої лексики як в англійській, так і в німецькій мовах:

1. Тематична група «Професії»:

1) англійська мова:

- *businessman / businesswoman*:

*Charles Koch is a rare thing, a **businessman** besotted with ideas [67]*

*How good a **businessman** is Donald Trump? [67]*

*The mystery of the world's second-richest **businessman**[67]*

*More than 6,000 commercial licences have been issued to **businesswomen** in the two main cities, Riyadh and Jeddah [67].*

*She was also a wealthy **businesswoman** who supported her husband financially, it is believed, in the earliest days of Islam[67].*

*In America and other well-off places **businesswomen** are making strides, according to The Economist's glass-ceiling index, an annual snapshot of female empowerment [67].*

- *mailman*:

*Delivering the election: a rural **mailman** makes his rounds [67]*

- *congressman*:

*George Santos is the **congressman** America deserves [67]*

- *craftsman*:

*Return of the artist **craftsman** [67]*

- *spokesman*:

*Donald Trump's **spokesman** quits [67]*

2) німецька мова:

- *Koch*:

*Er ist der neue Chef im Robert **Koch**-Institut: Lars Schaade erklärt, wie gefährlich Bioterrorismus und Klimawandel sind. Und wie harmlos Corona diesen Herbst wirklich ist [44].*

- *Journalistin*:

*Zwei **Journalistinnen** im Iran zu mehrjährigen Haftstrafen verurteilt [44]*

2. Тематична група «Сімейні відносини»:

1) англійська мова:

- *husband*:

*In North Carolina a jilted **husband** can sue his wife's lover [67]*

- *wife*:

*Digital dreams and disappointments in “The Startup **Wife**” [67]*

2) німецька мова:

- *Sohn*:

*El Chapo: Mexiko liefert **Sohn** von Drogenboss El Chapo an die USA aus [44]*

- *Tochter*:

*Sie nahmen mir meine **Tochter** [44]*

3. Тематична група «Батьківство»:

1) англійська мова:

- *father*:

***Father** Andriy Zelinsky, SJ, on the troubling moral questions the conflict uncovers [67]*

- *mother*:

Revenge of the tiger mother. Asian-Americans do better than whites because they work harder [67].

2) німецька мова:

- *Mutter*:

Statistisches Bundesamt: Zahl erwerbstätiger Mütter hat deutlich zugenommen [44]

- *Vater*:

Sonderurlaub nach Geburt: Rund 40 Prozent der Unternehmen bieten keinen Sonderurlaub für Väter [44]

Отже, на основі аналізу вживання гендерних маркерів та засобів гендерної нормалізації в англійській та німецькій мовах було виокремлено три основні тематичні групи гендерно забарвленої лексики, зокрема тематичні групи «Професії», «Сімейні відносини» та «Батьківство».

3.4 Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації

Гендерно-нейтральна мова має на меті уникнення упередження щодо конкретної статі. Основною метою вживання гендерно-нейтральних мовних засобів є уникнення лексичних одиниць, що можуть сприйматись як вираження дискримінації, упередження, нормалізації відповідної гендерної поведінки чи применшення представників обох гендерів. Використання та поширення гендерно-нейтральної мови слугує для зменшення кількості гендерних стереотипів, які були вкорінені у традиційній культурі та мові, та підводили суспільство до соціальних змін.

В англійській та німецькій мовах гендерна нормалізація виражається перш за все через використання іменників, котрі не є прив'язаними до відповідного гендеру при позначенні професій або ролей.

Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації перш за все підтримують дискримінацію та стереотипи на основі статі чи гендерної ідентичності. Вони можуть бути наслідком того, що стать чи гендер стають

причиною нерівності і негативного ставлення до людей, котрі не відповідають традиційним гендерним ролям.

Для наочності трансформації англійських гендерно маркованих мовних одиниць на гендерно нейтральні подаємо наступну таблицю:

Табл. 3.1

Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації
в англійській мові

	Гендерно марковане слово	Гендерно нейтральне слово	Приклад
1.	<i>Actor, actress</i>	<i>performer</i>	<i>Forecasts are gloomy, with the European Commission predicting in May that Sweden would be the worst performer of all European economies in 2023, with a 0.5% contraction this year, though other forecasts are marginally less dire [67].</i>
2.	<i>Husband, wife</i>	<i>spouse</i>	<i>Assuming men and women are equally likely to contract HIV independently of their spouse, a polygamous marriage is more likely to have female-positive discordancy simply because there are more women than men in the marriage [67].</i>

3.	<i>Father, mother</i>	<i>parent</i>	<i>Children make parents happy, after all [67].</i>
4.	<i>Brothers, sisters</i>	<i>siblings</i>	<i>He was responding to claims by his siblings that he was secretly manoeuvring to prevent the demolition of the house of his father, Lee Kuan Yew, Singapore's founding prime minister, in violation of the terms of the older Mr Lee's will [67].</i>
5.	<i>He, she</i>	<i>He or she</i>	<i>He said, she said [67].</i>
6.	<i>Man, woman</i>	<i>person</i>	<i>The person who is doing most to undermine the Reserve Bank of India [67].</i>
7.	<i>Policeman, policewoman</i>	<i>police officer</i>	<i>According to a poll in August by Ipsos MORI, a third of people said they had not seen a uniformed police officer in their local area in the past year [67].</i>
8.	<i>Fireman, firewoman</i>	<i>firefighter</i>	<i>Fire-fighters for pants. But who will check the checkers? [67]</i>
9.	<i>Mrs., Mr.</i>	<i>Ms.</i>	<i>In an article on April 18th entitled "Googling the future", we mistakenly referred to Ms Hyunyoung Choi as Mr Choi [67].</i>
10	<i>mothering</i>	<i>parenting</i>	<i>Parenting in Hong Kong and the rise of corrugated iron [67].</i>

11 .	<i>mothering</i>	<i>childcare</i>	<i>Why cash beats government-funded childcare [67].</i>
12 .	<i>Housewife</i>	<i>homemaker</i>	<i>Many are homemakers who can't spend considerable amounts on clothes and are willing to sacrifice their own spending for their families, especially now [67].</i>
13 .	<i>Manpower</i>	<i>staff</i>	<i>Can employers require their staff to be vaccinated? [67]</i>
14 .	<i>Manpower</i>	<i>work force</i>	<i>Can India educate its vast workforce? [67]</i>
15 .	<i>Manpower</i>	<i>employees</i>	<i>How older employees perform in the workplace [67]</i>
16 .	<i>Manpower</i>	<i>personnel</i>	<i>Some Western military analysts believe that the crew on China's icebreakers, though dressed as civilians, are really military personnel [67].</i>
17 .	<i>Manpower</i>	<i>workers</i>	<i>Perhaps influenced by the texts they heard, cigar workers helped win Cuba's independence from Spain and later founded trade unions [67].</i>
18 .	<i>Manpower</i>	<i>human power</i>	<i>The Immortal Class: Bike Messengers and the Cult of Human Power [67].</i>

19	<i>Man-made</i>	<i>artificial</i>	<i>Non-tech businesses are beginning to use artificial intelligence at scale [67].</i>
----	-----------------	-------------------	---

Подаємо такої варіанти засобів нормалізації гендерної дискримінації німецької мови.

Табл. 3.2

Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації
в німецькій мові

	Гендерно марковане слово	Гендерно нейтральне слово	Приклад
1.	<i>Lehrerinnen, Lehrer</i>	<i>Lehrerinnen und Lehrer</i>	<i>Lehrerinnen und Lehrer brauchen laut der Bildungsgewerkschaft Unterstützung, um den Krieg in Nahost sensibel besprechen zu können [44].</i>
2.	<i>Vater, Mutter</i>	<i>Elternteil</i>	<i>Ist ein Elternteil erkältet, bekommt er vom gesunden Partner nicht nur die Wärmflasche, sondern auch mal Vorwürfe ans Bett gebracht [44].</i>
3.	<i>Mann, Frau</i>	<i>Mensch</i>	<i>Tausende Menschen werden ins Landesinnere gebracht. Israel</i>

			<i>rückt zusammen</i> [44].
--	--	--	-----------------------------

Слід зауважити, що як в англійській, так і в німецькій мовах існує значно більша кількість лексичних одиниць, які слугують для мовної нормалізації гендерної дискримінації, проте у досліджуваних часописах не завжди спостерігається їхнє використання.

Отже, гендерно-нейтральна мова вживається для уникнення дискримінації та упередження на основі гендерної ідентичності чи статі. Основною метою використання гендерно-нейтральних лексичних засобів є опущення слів, котрі можуть сприйматись як вираження дискримінації, нормалізації відповідної гендерної поведінки або применшення представників обох гендерів. Використання гендерно-нейтральної мови зумовлює зменшення кількості гендерних стереотипів, які вкорінилися в традиційній культурі та мові, що сприяє певним соціальним змінам. Гендерна нормалізація в англійській та німецькій мовах найчастіше відбувається за допомогою використання іменників, котрі не прив'язані до певного гендеру при позначенні ролей чи професій. Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації слугують для уникнення дискримінації на основі статі та сприяють більшому інклюзивному та рівному суспільству.

Висновки до розділу 3

Дослідження ролі гендерних маркерів і використання гендерно-забарвленої лексики в сучасних англомовних ЗМІ, зокрема у періодичному виданні “The Economist” доводить важливість гендерної проблематики в мас-медіа. Часописи здійснюють вагомий вплив на формування громадської думки та світогляду сучасного суспільства, таким чином їхня роль у визначенні статевої рівності важлива. Дослідження часопису “The Economist” дало можливість виокремити основні гендерні маркери англійської мови. Гендерно марковані номінації жінок включають стилістично-нейтральні, позитивно нейтральні та негативно нейтральні мовні одиниці, що позначають жінок та наголошують на їхньому статусі. До гендерно маркованих лексичних одиниць, які позначають чоловіків, включаються стилістично-нейтральні слова та ті, які номінують чоловіків через їхні родинні зв’язки. Було виявлено, що ЗМІ здійснюють вплив на зміну статевого стереотипів та сприяють побудові більш рівного суспільства за допомогою використання гендерно-чутливої лексики та гендерної нормалізації.

Аналіз матеріалу німецькомовного онлайн-видання “Die Zeit” доводить те, що найчастіше гендерними маркерами у німецькій мові стають найменування професій, які можуть функціонувати в стилістично-нейтральній формі, яка залишає стать особи відкритою. Проте, у певних випадках такі найменування мають форму чоловічого роду, що позначає стать чоловіка. Деякі приклади з часопису включають в себе жіночі форми професій, що містить гендерний аспект, адже вони вказують на стать жінки.

На основі аналізу вживання гендерних маркерів та засобів гендерної нормалізації в англійській та німецькій мовах було виокремлено три основні тематичні групи гендерно забарвленої лексики, зокрема тематичні групи «Професії», «Сімейні відносини» та «Батьківство».

Гендерно-нейтральна мова вживається для уникнення дискримінації та упередження на основі гендерної ідентичності чи статі. Основною метою використання гендерно-нейтральних лексичних засобів є опущення слів, котрі можуть сприйматись як вираження дискримінації, нормалізації відповідної гендерної поведінки або применшення представників обох гендерів. Використання гендерно-нейтральної мови зумовлює зменшення кількості гендерних стереотипів, які вкорінилися в традиційній культурі та мові, що сприяє певним соціальним змінам. Гендерна нормалізація в англійській та німецькій мовах найчастіше відбувається за допомогою використання іменників, котрі не прив'язані до певного гендеру при позначенні ролей чи професій. Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації слугують для уникнення дискримінації на основі статі та сприяють більшому інклюзивному та рівному суспільству.

ВИСНОВКИ

Категорія роду пройшла тривалий та непростий період власного становлення. Сьогодні рід стає об'єктом досліджень багатьох науковців різних сфер знань, зокрема лінгвістики та філософії. Категорію роду як одну з граматичних засобів вираження предметності досліджують у граматиках різних мов.

У той же час категорія роду вважається граматичною категорією, однак формується вона за допомогою морфологічних, лексичних і граматичних засобів. Класифікувати окремо ці всі засоби вираження категорії роду видається неможливим, адже всі вони розміщені у певному взаємозв'язку. Рід класифікує іменники та виступає анафоричною категорією для займенників третьої особи однини і словозміною – для інших частин мови.

Гендерно-справедлива мова спрямована на вираження гендерної рівності та уникнення упередженості за ознаками статі. Сьогодні мовознавці активно досліджують і впливають на гендерні аспекти мови в німецькомовному світі. Гендерно-справедлива мова передбачає зміни в лексиці, правописі та граматиці для підтримки гендерної рівності. В німецькій мові категорія роду іменників зазвичай пояснюється на основі семантики, але існують виключення, особливо в зневажливих лексичних одиницях. Граматичний рід іменників в німецькій мові визначається артиклем, артиклевими словами та деякими суфіксами.

В англійській мові гендерно-чутлива лексика включає в себе використання гендерно-чутливих замінів, подвійних форм, прикметників без гендерної специфікації, гендерних суфіксів та префіксів тощо. У німецькій мові гендерно-чутлива лексика побудована на специфічних рисах, які пов'язані з граматичним родом іменників та використанням особливих лексичних одиниць, а також займенників та прикметників. Як англійська, так і німецька мови включають в себе засоби для вираження гендерної рівності та інклюзивності.

Розвиток гендерно-чутливої лексики в обох мовах відображає використання сучасного підходу щодо вирішення гендерних питань у суспільстві.

Морфологічний рівень гендерно забарвленої лексики в англійській та німецькій мовах характеризується різними особливостями, зокрема використанням суфіксів для позначення конкретного роду (наприклад, суфікс – *ess* в англійській мові); використання суфіксів для уникнення гендерного відтінку, замість використання стереотипних слів, що вказують на стать; використання універсальних займенників; використання подвійних форм для вказівки на обидві статі; використання прикметників та займенників, які відповідають граматичному роду іменників.

Гендерний фактор значною мірою впливає на систему англійської та німецької мов. Проте, між цими мовами, зокрема під час використання гендерно забарвленої лексики, виявлено певні відмінності. Було з'ясовано, що фемінітиви в німецькій та англійській мовах утворюють жіночі форми професійних та соціальних термінів, котрі раніше були тільки чоловічими. Це дає можливість взяти до уваги гендерну рівність та уникнути використання гендерних стереотипів.

Гендерно-нейтральні лексичні одиниці в англійській та німецькій мовах є важливою складовою законодавства, політики та соціальних інститутів, адже вони зумовлюють запобігання дискримінації, яка формується внаслідок призначення соціальних ролей на підставі гендерної належності чи статі. Гендерно-нейтральна лексика як в англійській, так і в німецькій мовах, слугує для забезпечення рівноправності та уникнення статевої дискримінації. У сучасному світі це досить важливо, тому з часом стереотипи щодо статі розпадаються. Було простежено таку особливість, що англійська та німецька мови використовують різні стратегії задля досягнення гендерної нейтральності. Для прикладу, німецька мова включає в себе безліч фемінітивів та загальних іменників для досягнення цієї мети. Гендерно-нейтральна лексика зумовлює відмову від гендерних стереотипів, які сформувалися в суспільстві впродовж років, водночас підтримуючи принципи рівності.

Дослідження ролі гендерних маркерів і використання гендерно-забарвленої лексики в сучасних англomовних ЗМІ, зокрема у періодичному виданні “The Economist” доводить важливість гендерної проблематики в мас-медіа. Часописи здійснюють вагомий вплив на формування громадської думки та світогляду сучасного суспільства, таким чином їхня роль у визначенні статевої рівності важлива. Дослідження часопису “The Economist” дало можливість виокремити основні гендерні маркери англійської мови. Гендерно марковані номінації жінок включають стилістично-нейтральні, позитивно нейтральні та негативно нейтральні мовні одиниці, що позначають жінок та наголошують на їхньому статусі. До гендерно маркованих лексичних одиниць, які позначають чоловіків, включаються стилістично-нейтральні слова та ті, які номінують чоловіків через їхні родинні зв’язки. Було виявлено, що ЗМІ здійснюють вплив на зміну статевого стереотипів та сприяють побудові більш рівного суспільства за допомогою використання гендерно-чутливої лексики та гендерної нормалізації.

Аналіз матеріалу німецькомовного онлайн-видання “Die Zeit” доводить те, що найчастіше гендерними маркерами у німецькій мові стають найменування професій, які можуть функціонувати в стилістично-нейтральній формі, яка залишає стать особи відкритою. Проте, у певних випадках такі найменування мають форму чоловічого роду, що позначає стать чоловіка. Деякі приклади з часопису включають в себе жіночі форми професій, що містить гендерний аспект, адже вони вказують на стать жінки.

На основі аналізу вживання гендерних маркерів та засобів гендерної нормалізації в англійській та німецькій мовах було виокремлено три основні тематичні групи гендерно забарвленої лексики, зокрема тематичні групи «Професії», «Сімейні відносини» та «Батьківство».

Гендерно-нейтральна мова вживається для уникнення дискримінації та упередження на основі гендерної ідентичності чи статі. Основною метою використання гендерно-нейтральних лексичних засобів є опущення слів, котрі можуть сприйматись як вираження дискримінації, нормалізації відповідної

гендерної поведінки або применшення представників обох гендерів. Використання гендерно-нейтральної мови зумовлює зменшення кількості гендерних стереотипів, які вкорінилися в традиційній культурі та мові, що сприяє певним соціальним змінам. Гендерна нормалізація в англійській та німецькій мовах найчастіше відбувається за допомогою використання іменників, котрі не прив'язані до певного гендеру при позначенні ролей чи професій. Мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації слугують для уникнення дискримінації на основі статі та сприяють більшому інклюзивному та рівному суспільству.

Завдяки виконанню роботи та вибору правильних методів дослідження усі завдання нашої роботи було виконано – було досягнуто мети та сформульовано ряд висновків.

Отже, ми схарактеризували поняття роду як лінгвістичного явища; розглянули поняття роду як об'єкта лінгвістичних гендерних досліджень; простежили мовну реалізацію гендеру в англійській мові; простежили мовну реалізацію гендеру в німецькій мові; визначили специфіку творення гендерно забарвленої лексики; вивчили особливості гендерно забарвленої лексики на морфологічному рівні; дослідили вживання гендерно маркованих лексем в англійській та німецькій мовах; проаналізували гендерну нейтральність в англійській та німецькій мовах; розглянули гендерні маркери у часописі “The Economist”; розглянули гендерні маркери у періодичному виданні “Die Zeit”; виокремили тематичні групи гендерно забарвленої лексики на матеріалі часописів; проаналізували мовні засоби нормалізації гендерної дискримінації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білецька І. Гендерний аспект мовних засобів вираження сучасних британських імен / Закарпатські філологічні студії. Вип. 17. Т. 1. С. 99-103. URL : http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/17/part_1/21.pdf (дата звернення: 02.10.2023).
2. Білодід І. Сучасна українська літературна мова : морфологія. К. : Наук. думка, 1969. 583 с.
3. Бойван О. Теоретичні аспекти дослідження граматичної категорії роду в англійській мові. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. С. 97-102.
4. Варикаша М. Гендерний дискурс: семіотичні аспекти / Слово і час. К. : 2008. Вип. 7. С. 89.
5. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови. Київ : Університетське видавництво «Пульсари», 2004 . 398 с.
6. Гапон Н. Гендер у гуманітарному дискурсі: філософсько-психологічний аналіз. Львів : Літопис. 2002. 310 с.
7. Горошко О. І. Становлення інформаційного суспільства як фактор трансформації гендерного Слов'янського університету: дискурсу / Вісник український Міжнародного науково-теоретичний журнал. Ювілейний випуск. Харків : 2008. С. 23-24.
8. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів ВНЗ. К. : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
9. Дегтярьова Т. Особливості жіночого мовлення в гендерному аспекті (на матеріалі англійської, української та російської мов) / Вісник СумДУ. 2004. № 1 (60). С. 52.
10. Денисенко Я. Ю. Гендерно маркована лексика як засіб вираження концептів «чоловік» та «жінка» в англійській мові. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства*. Суми : СумДУ, 2012. Ч.1. С. 28-30.

11. Зелінський М. Встановлення гендерології як нового напрямку сучасного наукового знання / Міжнародна науково-практична конференція «Формування гендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень». К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді. Український ін-т соціальних досліджень. 2002. С. 179-180.
12. Клєцова О. Є. Мовлення чоловіків і жінок у соціолінгвістичному аспекті. Лінгвістика : збірник наукових праць. Луганськ : 2011. № 3 (24). Ч. 2. С. 32–35.
13. Клименко О. Гендерно нейтральні одиниці в англійській мові. *Науковий журнал*. 2018. Вип. 8. С. 142-148.
14. Ковтун О. Категорія роду у вимірах граматики оцінки. *Актуальні питання сучасної лінгвістики*. 2022. С. 40-43.
15. Космеда Т. Актуальні процеси мовлення чи «мовний смак» української сучасності. *Мовознавство*. 2014. № 2. С. 44–55.
16. Курдюкова В. Гендерні маркери англomовного публіцистичного дискурсу / Актуальні проблеми лінгвістики. 2011. Вип. 1. С. 186-191. URL : <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2011/1/29.pdf> (дата звернення: 15.10.2023).
17. Кучеренко І. Формування вмінь визначати рід іменника. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. С. 86-93.
18. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі. Харків : Константа, 2004. 292 с.
19. Марчук Л. М. Функціонально-семантичний аспект градації в українській мові. Кам.-Подільський : Аксіома, 2007. 303 с.
20. Маслова Ю. Особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень у Україні й закордоном. 2015. URL : <https://eprints.oa.edu.ua/5536/1/24.pdf> (дата звернення: 02.10.2023).
21. Нестеренко Т. Категорія роду українського іменника : деякі самобутні риси й тенденції розвитку. *Наукові записки*. Вип. 154. С. 701-704.

22. Приходько Г. І. Особливості стратегій мовленнєвої комунікації чоловіків і жінок / Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2014. № 2. С. 109–111.

23. Рагімова Е. І. Лінгвістичні засоби вираження гендеру в англійській мові / Перекладацькі інновації: матеріали ІХ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Суми : СумДУ, 2019. С. 160-162.
URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72669/1/Rahimova_gender.pdf;jsessionid=FC7006CB1B03AE5DEB3414BCBD981A29 (дата звернення: 02.10.2023).

24. Рогатюк А. Є. Гендерні аспекти перекладу / Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2010. С. 306-309.

25. Татусько Д. Гендерно-марковані одиниці сучасної англійської мови / *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*. Vol. 1. С. 107-108. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/15039/13661> (дата звернення: 15.10.2023).

26. Федорова О. Гендерно-ненейтральні експліцитно марковані назви осіб у структурі функціонально-семантичного поля статі сучасної англійської мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2011. Вип. 5. № 9. С. 270-274.

27. Філософське вчення про буття. Київ : 2006. 17 с.

28. Халіман О. Метафоризація граматичного значення роду антропонімів як засіб вираження оцінки (на прикладі моделей «хтось (ім. чол. роду) у спідниці / у панчохах / у сукні», «хтось (ім. жін. роду) у штанах»). *Acta onomastica*. 2019. № LX/2. С. 221-232.

29. Шевченко Л. О. Гендер у психологічних та соціальних дослідженнях: навчальний посібник. К. : 2015. 148 с.

30. Яворська Г. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада. К. : 2000. 288 с.

31. Barry H. B. Three last letters identify most female first names. Psychological report. 2000. № 87(1). P. 48 –54.
32. Blatz Fr. Neuhochdeutsche Grammatik mit Berücksichtigung der historischen Entwicklung der deutschen Sprache. 3. völlig neu bearb. Aufl. Karlsruhe: Lang. 1896. 1314 S.
33. Blaubergs M. Changing the sexist language: The Theory Behind the Practice. Psychology of Women. 1978. Vol. 2. P. 244–261.
34. Bundesministerium des Innern und für Heimat. URL : <https://www.personalausweisportal.de/Webs/PA/DE/buergerinnen-und-buerger/buergerinnen-und-buerger-node.html> (Last accessed: 10.02.2023).
35. Butler J. Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. New York : Routledge, 2006. 272 p.
36. Cameron D. Feminism and Linguistic Theory. London : Palgrave Macmillan, 1985. 195 p. URL : <https://doi.org/10.1007/978-1-349-17727-1>. (Last accessed: 10.02.2023).
37. Cameron D. Performing Gender Identity: Young Men's Talk and the Construction of Heterosexual Masculinity. Language and Masculinity. Edited by Johnson S. and Meinhof U.H. Blackwell Publishers, 1997. P. 45–63.
38. Cassidy K. W. Inferring gender from general name phonology. Journal of Experimental Psychology. 1999. № 128. P. 362–381.
39. Chappell V. Tips for Using Inclusive, Gender Neutral Language. Marquette, 2016.
40. Coates J. Women, men and language. A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language. Routledge : 2015. 262 p.
41. Cox J. The Perfect Name: A Step-by-step Guide to Naming Your Baby. Barnes & Noble Publishers, 2004. 413 p.
42. Curzan A. Gender Shifts in the History of English. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 223 p.

43. Desprez-Bouanchaud A. Guidelines on Gender-Neutral Language, Unit for the Promotion of the Status of Women and Gender Equality. *UNESCO*, 1999. P. 5.
44. Die Zeit. URL : <https://www.zeit.de/index> (Last accessed: 10.02.2023).
45. Eisenberg P. Finger weg vom generischen Maskulinum! URL : <https://www.tagesspiegel.de/wissen/debatte-umden-gender-stern-finger-weg-vom-generischen-maskulinum/22881808.html> (Last accessed: 02.10.2023).
46. «Guidelines on Gender-Neutral Language». United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). 1999. 54 p.
47. Hall J. A. Nonverbal Sex Differences : Communication, Accuracy and Expressive Styles. Cambridge : 1984.
48. Henton C. Cross-language variation in the vowels of female and male speakers. In Proceedings of the XIIIth International Congress of Phonetic Sciences. 1995. P. 420–423.
49. Hockett Ch. A course in Modern Linguistics. N.Y. : The Macmillan Company, 1958. 233 p.
50. Jespersen O. Language : Its Nature, Development and Origin. New York : Henry Holt and Co, 1922. 448 p.
51. Kaplan J. The Language of Name. N.Y. : Simao & Schuster, 1999. 256 p.
52. Key M. R. Male/Female Language. Male Female Language: With A Comprehensive Bibliography. 1996. P. 158–159 URL : <https://vdoc.pub/documents/malefemale-language-with-a-comprehensive-bibliography-2nd-ed-48fqjli7ov50> (Last accessed: 10.02.2023).
53. Klaus M. Geschlechtergerechte Sprache: Gender Star und Binnen-I. URL : <https://www.tagesspiegel.de/wissen/geschlechtergerechte-sprache-nuetzliche-sterne-brauchen-keine-amtshilfe/22646438.html> (Last accessed: 10.02.2023).
54. Laning C. Faire Names for English Folk: Late Sixteenth Century English Names. URL : www.s-gabriel.org/name. (Last accessed: 10.02.2023).
55. Lakoff R. Language and woman's place. New York. Harper Colophon Books. 1973. Vol. 2, No.1. P. 45–79. URL :

<https://www.jstor.org/stable/4166707?origin=JSTOR-pdf> (Last accessed: 10.02.2023).

56. Lieberson S. The instability of androgynous names: The Symbolic Maintenance of Gender Boundaries. *The American Journal of Sociology*. 2006. № 105. P. 1249–1287.

57. Lobin H., Nübling D. Tief in der Sprache lebt die alte Geschlechterordnung fort. URL : <https://www.sueddeutsche>. (Last accessed: 02.10.2023).

58. Männerdomäne. URL : <https://de.wiktionary.org/wiki/M%C3%A4nnerdom%C3%A4ne> (Last accessed: 10.02.2023).

59. Meillet A. *Linguistique historique et linguistique generate*. Paris : Champion. 1927. 334 p.

60. Nübling D. Mehr Mut zu geschlechtergerechter Sprache. URL : <https://www.dw.com/de/mehr-mut-zugeschlechtergerechter-sprache/a-47521408> (Last accessed: 10.02.2023).

61. Otterstedt C. *Abschied im Alltag*, München : 1993.

62. Sexismus in der Sprache – Ein Literaturbericht. URL : https://opus.bibliothek.uniwuerzburg.de/opus4wuerzburg/frontdoor/deliver/index/docId/3785/file/Harth_Peter_Sexismus_Sprache.pdf (Last accessed: 10.02.2023).

63. Stapleton K. Gender and swearing: A Community Practice. *Women and Language*. 2002. Vol. 26. No 2. P. 22–33.

64. Steinhauer A., Diewald G. *Richtig gendern: Wie Sie angemessen und verständlich schreiben*. Berlin : Duden, 2017. S. 120.

65. Stefanowitsch A. Der Anglizismus des Jahres 2018. URL : <http://www.anglizismusdesjahres.de/anglizismen-desjahres/anglizismen-des-jahres-adj-2018>. (Last accessed: 10.02.2023).

66. Swartengen T. H. The Use of Feminine Gender for Inanimate Things in American Colloquial Speech. *Moderna Sprak*. 1954. P. 261-292.

67. The Economist. URL : <https://www.economist.com> (Last accessed: 10.02.2023).

68. Trömel-Plötz S., Guentherodt I., Hellinger M., Pusch L. F. Richtlinien zur Vermeidung sexistischen Sprachgebrauchs. Magdalene Heuser: Frauen – Sprache – Literatur. Paderborn/München/Wien/Zürich: Ferdinand Schöningh, 1982. Bd. 38. S. 275.

69. Trömel-Plötz S. Frauensprache: Sprache der Veränderung. Frankfurt-Main. 1982.

70. Vogel B. Generisches Maskulinum – na und? 2015. URL : <https://theablog.de/generisches-maskulinum-na-und/> (Last accessed: 10.02.2023).

71. Wilson S. The Means of Naming: a Social and Cultural History of Personal Naming in Western Europe. London: Urban Libraries Council Press, 1998. 402 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

1. *The great **performer** leaves the stage [67]*

*A **performer**, a parasite and the prickliness of Egypt's courts [67]*

*Meat Loaf was a unique and irresistible **performer** [67]*

*More Africans are marrying **spouses** of different ethnicities [67]*

*For the laws have driven Ms Reves and many other Danes with **spouses** from non-EU countries into involuntary exile in Sweden [67].*

*Raising the bar for migrant **spouses** has worked, at a cost [67]*

*Millions shop for a **spouse**...and much more. Bare branches ... spouses [67].*

*An American citizen can sponsor **a spouse**, child, parent or sibling. ... Around three-quarters of new family immigrants are spouses or children [67].*

*ByteDance, TikTok's Chinese **parent**, reports a record profit [67]*

*I'm a bad **parent** because I've forgotten my own childhood [67]*

*How to be a better **parent** during the pandemic [67]*

***Parents** of daughters are more likely to divorce than those with sons [69]*

*How many American children have cut contact with their **parents**? [69]*

*A feud erupts between Singapore's prime minister and his **siblings** [69]*

*Kuaishou takes on TikTok and its Chinese **sibling** [69]*

*Going, as usual, on the languages I know something of, in English every child of any of your parents' **siblings** is your cousin [69].*

*Varya, Daniel, Klara and Simon Gold, four **siblings** in a Jewish immigrant family, visit a fortune-teller in 1969 on the Lower East Side of New ... [69]*

*Europe's small band of social-democratic **siblings** attacked each other [69].*

***He** shells, **she** shells [69]*

*Anglicans are debating whether He should be **He/Him or She/Her** or something else [69].*

*Chinese, by contrast, has an elaborate set of pronouns in which not only "**he**" and "**she**" are distinguished as in English, but "**they**" (all male or mixed) and "**they**" (all female) are distinguished, and there are two different you-singular words and two different you-plural words, one for males, one for females [69].*

***He or she** could also change the whole dynamic of the race, gaining enough momentum to storm through Iowa and New Hampshire [69].*

***He or she** should have a broad record in development, too [69].*

*He ended with a zinger that will be on a bumper sticker soon: "Let's elect a sane, **competent person** [69].*

*The 73 people in the consortium included the **chairperson** of the ANC and a member of the legal team that defended President Jacob Zuma ... [69]*

***Chairperson** of Indian conglomerate Adani Group, Gautam Adani, speaks at ... [69]*

*At the same time, nomination is the one time that political actors get some kind of say over what they want in a Fed **chairperson** [69].*

*Instead it will offer gender-neutral suggestions including "**chairperson**" [69].*

*She did so by promising to restore a dormant committee on voting rights and make Ms Fudge **chairperson** [69].*

*Why the prosecution of a Minneapolis **police officer** is such a rarity [69]*

*Britain's chief **police officer** announces his retirement [69]*

***Police officers** and Border Patrol agents say racist, sexist things [69]*

*Do **police officers** in schools help or hinder teachers? [69]*

*America's **firefighters** mostly do not fight fires [69]*

*High in the Alaskan Arctic, smoke fills the southern horizon—stirred by a light southwesterly breeze that is a source of irritation to the 35-year-old chief **firefighter** [69].*

*Yet California, like many other states, makes it virtually impossible for former prisoners to get a **firefighter's** licence [69].*

*A new, wearable detector should save the lives of **firefighters** threatened by “flashover” [69]*

*Not even covid-19 has dented **firefighters'** resistance to change [69]*

*Meet **Ms Heeves**, the face of Britain's new political consensus [69]*

***Ms Fang's** parched patch [69]*

*Good evening, **Ms Bond**. We've been expecting you [69]*

*She is best known as an Indian **actress** who has appeared in more than 30 films [69].*

*French **actress** as Cleopatra in an 1891 stage image: Alamy. Apr 13th 2023 [69].*

*... **actress** (she had received the less-coveted “Razzie” award as worst **actress** the night before). But American dominance, though still evident ... [69]*

*... Marcia Gay Harden, a little-known actress in a little-seen film, won the best-supporting-**actress** Oscar for her portrayal of Lee Krasner as ... [69]*

*Banker, **princess**, warlord: the many lives of Asma Assad [69]*

*A sticky patch for Isabel dos Santos, Angola's **princess** [69]*

*How **Princess** Diana shaped politics [69]*

***The princess** and the pearl [69]*

*The Partners Group created **the Princess** fund in 1999, a \$700m vehicle for investing in private-equity portfolios, with the risk of capital loss ... [69]*

***Hostess** with the mostest [69]*

*Statistically speaking, the average person is much more likely to know the **hostess** simply because she has so many more friends [69].*

***Hostess** Brands, an 85-year-old company that entered liquidation on November 21st [69].*

The hostesses are at risk too—a disgruntled customer murdered one two years ago [69].

*“Remember what it was like before Southwest Airlines?” asks a **hostess** ... [69]*

*Lucky for the **bachelorettes**, acceptance of gay marriage is speeding along [69].*

***Bachelorette** Condoleezza Rice's tongue slips during a dinner ... [69]*

*In a recent episode one **bachelorette** asked whether the man was willing to subsidise her monthly rent of 6,800 yuan [69].*

*The raw ratio of bachelors to **bachelorettes** varies with age [69].*

*The Pinecone: The story of Sarah Losh, forgotten romantic **heroine**—antiquarian, architect and visionary [69].*

*Edna O'Brien's new **heroine** is abducted by Boko Haram [69]*

*An historical **heroine**. A row over the ethnicity of a Turkish icon [69].*

*A new book gives an American **heroine** her due [69]*

*China hopes Mazu, a sea **goddess**, can help it win over Taiwan [69]*

*A smiling shrunken **goddess**. The poet Alice Oswald returns to Cirencester in search of a Roman nymph [69].*

*The fire **goddess** of West Bengal. A local ruling party faces unexpected challenges [69].*

*It may be that he was chatting to a **waitress** about Eddie [69]*

*They're always interrupting the IMF protests to explain the value of liberalisation, and refusing to tip your friend the cocktail **waitress** ... [69]*

*When she asked the **waitress** where did she pay, she was directed to the "ladies ... [69]*

*A neighbouring table invited him to share their calamari and a particularly bold **waitress** hugged him and took his photograph to show her friends ... [69]*

*How not to annoy a **flight attendant** [69]*

*Delta **flight attendant** caught packing heat [69]*

*An Air India **flight attendant** falls out of an aircraft [69]*

*A **flight attendant's** parting gesture [69]*

*The **flight attendant** nobody wants [69]*

*Why **employee** loyalty can be overrated [69]*

***Employee** happiness and business success are linked [69]*

*Why firms should treat their **employees** well [69]*

*A Google **employee** inflames a debate about sexism and free speech [69]*

*Why **employees** want to work in vilified industries [69]*

*Starting a conversation about intimate **partner** violence in India [69]*

*Meet the Peruvian indigenous **singer** inspired by K-pop [69]*

*You can cage the **singer** [69]*

*England's football thrills to an Estonian **singer** [69]*

*Rock **singer**, razor dealer, humanist celebrant: ex-MPs with odd jobs [69]*

*Kinky Friedman—**singer**, writer, governor? [69]*

*Large parts of Asia are getting old before **they** get rich [69]*

*People in Gaza hate the night. All **they** can see are explosions [69]*

*Plants don't have ears. But **they** can still detect sound [69]*

*As payments systems go digital, **they** are changing global finance [69]*

*Singular "**they**": everyone has their own opinion [69]*

***Binyamin Netanyahu**, Israel's prime minister, denied reports that **he** had agreed to a ceasefire for humanitarian aid and the evacuation of foreigners in the Gaza ... [69]*

***He** who must not be named. In episode five, a censor turns whistleblower as **Xi Jinping** tightens the screws on China's internet [69].*

*Where will **he** stop? History will judge **Vladimir Putin** harshly for his war [69].*

*When **Oleh Halaziuk**, 58, was locked up in a prison cell for over two years in the city of Donetsk, **he** would watch dandelion seeds float on the breeze outside and dream of freedom [69].*

***Hillary Clinton** has the Democratic nomination within her grasp. **She** needs bolder ideas on what to do with it [69].*

*Debra Roberts on why **she** is running to be chair of the IPCC [69]*

*Will **she**, won't **she**? For months most Argentines have assumed that **Cristina Fernández de Kirchner** will be re-elected as their president in a vote due in October [69].*

***Mimi** was sold to a pimp. Now **she** fights people-traffickers in Niger [69]*

*Working at home with **a seamstress** must have felt natural and satisfying to Bourgeois [69].*

*"The End" is a novel that follows an elderly abortionist, an enigmatic drapery **seamstress**, a teenage boy and a jeweller deep into the heart [69]*

*His sudden so-confident proposal, after a picnic on a white farm, when he said he knew a good **seamstress** to make her wedding dress [69].*

***A seamstress** beats time with a stick like a metronome, rapping knuckles when attention slips [69].*

***The sorceress's** apprentice. How a bacterium and an insect conspire to take over a plant [69].*

*In "The Witches" **a sorceress** no longer hides among humankind posing as "a cashier in a supermarket or typing letters for a businessman" [69].*

*Many of these fantastic creatures are guests at Aburaya, a bath-house run by **a sorceress** called Yubaba [69].*

*Zanele Muholi: dark **lioness** [69]*

*Simin Behbahani, the "**Lioness of Iran**", died on August 19th, aged 87 [69]*

*England's **Lionesses** reach the World Cup final [69]*

*Follow **the reader**. A successful author turns to social networking to bring out a crowd [69].*

*Sound engineers have better ways to trick **listeners'** ears [69]*

*How to two-time your employer: a tech **worker's** guide [69]*

***Citizen** deliberation is the gateway to a better politics [69]*

*Slowing **human** ageing is now the subject of serious research [69]*

*Who is the most important **person** in your company? [69]*

*How Bernard Arnault became the world's richest **person** [69]*

Key-person risk is alive and kicking in global business [69]

*“Cat **Person**”, an internet-breaking short story, is back as a film [69]*

*The word for “condescending old **person**” in Korean [69]*

*How taxes can align the interests of **individuals** and society [69]*

*Climate change—how much can **individuals** do? [69]*

***Mankind's** first giant leap. A unifying symbol of human progress, not just national strength [69].*

*The proper study of **mankind**. Special report from *The Economist* [69].*

*The proper study of **mankind**. New theories and techniques have revolutionised our understanding of humanity's past and present [69]*

*The extraordinary **manpower** behind China's zero-covid strategy [69]*

*He should know: **Manpower** is a big supplier of temporary workers, the demand for which rises and falls with the business cycle [69].*

*Russia's army will continue to face serious **manpower** problems for the foreseeable future for the reasons we set out below [69].*

***Workman**, spare that doughnut! [69]*

*A building site outside Youngstown, Ohio, a crowd of **workmen** are labouring through drizzle to get a nursing home finished on schedule [69].*

*Chrysler's original **workman's** tool-box, with the tools he crafted himself, is still stored in the company's Detroit offices, like some sacred ... [69]*

*He begs a **policeman** (who happens to be armed) to shoot him rather than let him burn [69].*

*John Lee, a tough former **policeman**, looks set to lead Hong Kong [69]*

*Can Japan be Asia's **policeman**? [69]*

*Charles Koch is a rare thing, a **businessman** besotted with ideas [69]*

*How good a **businessman** is Donald Trump? [69]*

*Manners maketh **the businessman** [69]*

***The fireman's** lot is quite a happy one [69]*

*Was supposed to slide down **fireman's** pole wearing fireman's helmet and interview fireman [69].*

*John Lee, a tough former **policeman**, looks set to lead Hong Kong [69]*

*Can Japan be Asia's **policeman**? [69]*

***The fireman's** lot is quite a happy one [69]*

*The role of traditional car **salesmen**, geared for the hard sell, is waning [69].*

***Salesman** of the irrational. Jean-Claude Biver, the saviour of several Swiss watchmakers, has a knack for selling luxury [69].*

*Joan As **Police Woman** is one of the 21st century's best musicians [69]*

*Why a mayor in Lebanon has dressed **policewomen** in hot pants [69]*

*Ms Dong joined Gree as a door-to-door **saleswoman** in 1990, as a widow ... [69]*

*"I CAN SYMPATHISE with the protesters in Hong Kong," says a young **saleswoman** from Guangdong province, which borders on the territory [69].*

*"I have turned into something of a travelling **saleswoman**," she said recently, between trips to the United States and Italy [69].*

*Yet the admiral's broader point is universal: whether you are a sailor, a **salesperson** or a ceo, "if you make your bed every morning you will have accomplished the first task of the day" [69]*

*A good **salesperson** is like a therapist, probing the question with me [69].*

*A representative from Wells Fargo, the bank that provided financing to the fitness store's customers, informed **the salesperson** that because the husband's first name was "Hussein," the couple would have to wait 72 hours while they were investigated [69].*

*He is married with two children, but has a mistress, Julia (Julia Fox), who he keeps in plain sight as a **salesperson** in his shop [69].*

*The art and science of **parenting** [69]*

***Parenting** can be bad for the kids [69]*

***Parenting** methods are exacerbating social divisions [69]*

*Which countries have the most generous **child-care** policies? [69]*

*British **child care** is expensive [69]*

*The chancellor hopes more **child care** will get more parents working [69]*

*How America should spend on **child care** [69]*

*What **child-care** reforms say about Britain's welfare state [69]*

*If only Martha Stewart, America's star **homemaker**, had followed the advice she dispenses to millions from the kitchen when making her own investments on Wall Street [69].*

*Jock Scott qualified as a Republican while the lone Democrat now in the race is Zelma "Tisa" Blakes, a **homemaker** from Monroe [69].*

*In the pot is Martha Stewart, the **homemaking** queen who has baked ... homemaking as a career [69].*

*EVERY year about 120,000 organs, mostly kidneys, are transplanted from one **human being** to another [69].*

*Why Nigeria's hospitals are losing their **staff** [69]*

*How UN **staff** are reshaping African cities [69]*

*Judge and **staff** shortages are leaving Americans in limbo [69]*

*Volodymyr Zelensky's chief of **staff** on how to end war in Ukraine [69]*

*More **staff** training is vital [69]*

*Women in the **work force** [69]*

*Women alone are driving a recovery in **workforce** participation [69]*

*Why firms should treat their **employees** well [69]*

*When bosses walk in **employees'** shoes [69]*

*Why **employees** want to work in vilified industries [69]*

*Companies will perform better if **employees** are not cowed into silence [69]*

***Personnel** changes leave fewer checks on Donald Trump's impulses [69]*

*Dara Massicot believes that Russia faces twin **personnel** crises in its armed forces [69]*

*The rise of the on-demand economy poses difficult questions for **workers**, companies and politicians [69]*

*The battle between American **workers** and technology heats up [69]*

*Will the auto **workers'** strike jeopardise Joe Biden's manufacturing ... [69]*

*Why are Latin American **workers** so strikingly unproductive? [69]*

***Human-powered** health care [69]*

*How **artificial** intelligence can revolutionise science [69]*

*How scientists are using **artificial** intelligence [69]*

*The world needs an international agency for **artificial** intelligence, say two AI experts [69]*

***Artificial** intelligence is a familiar-looking monster, say Henry Farrell and Cosma Shalizi [69]*

*It belongs somewhere in the innards of a testing **machine made** by Zwick Roell, the firm he owns [69].*

***The woman** at the heart of Europe [67]*

*The best and worst places to be a working **woman** [67]*

One woman to rule them all [67]

*Changing the concept of "**woman**" will cause unintended harms [67]*

*A **woman** described as Iran's "Nelson Mandela" wins the Nobel peace prize [67]*

*Suicide rates for **girls** are rising. Are smartphones to blame? [67]*

***Girl** power. Gender equality is good for economic growth [67].*

***The girl** at the Grand Palais [67]*

***Girl** power · Norwegian companies' boards are now stacked with women [67]*

*The torrential rains which killed hundreds in Venezuela and Colombia in November and December had the little **girl's** fingerprints on them, too [67].*

*Parents of **daughters** are more likely to divorce than those with sons [67]*

*I've just sent my **daughter** to nursery school. Have I lost her for ever? [67]*

*My extrovert **daughter** keeps talking to strangers [67].*

***The daughter** also rises [67]*

*A Javanese sultan wants his **daughter** to succeed him [67].*

*How covid-19 triggered America's first **female** recession in 50 years [67]*

***Female** power. Across the rich world more women are working than ever before [67].*

*Why Boko Haram uses **female** suicide-bombers [67]*

*Mexico could elect its first **female** president next year [67]*

*The world's youngest **female** leader takes over in New Zealand [67]*

***Maids** are no longer servants [67]*

***Maid** in Brazil. The country's domestic workers are slowly gaining more rights [67].*

*Statues of “**the maid** of Orléans” adorn churches and public squares, and there is a rue or a place Jeanne d'Arc in almost every French town [67].*

*Old **maid**. The debt is not being destroyed, it is just being reshuffled [67].*

*Free the **maids**. A new treaty aims to stop abuse [67].*

*TAKE the plot of “Jane Eyre” (rich man with issues falls for innocent young **lass**), strip away the introspection, add some S&M sex... [67]*

*Petra Rauter started out in Mr Burnell's first book, “The Rhythm Section” (HarperCollins, 1999), as Stephanie Patrick, a lippy Yorkshire **lass** who runs away to London after her parents are killed [67].*

*And she clung to Doolittle all the same, threatening “fist city” if any **hussy** came near him, because he'd made her what she was [67].*

*he has defended herself on both counts: she pointed out that great Indian leaders such as Jawarhalal Nehru often had their birthdays marked at public expense (“Presumptuous **hussy**,” hissed her detractors), and claimed the video was doctored [67].*

*And if you are so inclined, this poll will seem to reinforce the notion: kids today, apparently, think little of texting or Tweeting such words as “**slut**”, “retard” and even “nigger” [67].*

*The unacceptable word was “**slut**”, found in Dahl's pulpy re-telling of “Cinderella” [67].*

*The dish's name – variously translated as tart's, **slut**'s and whore's spaghetti, depending on how insulting you want to be – and the mythology surrounding it explain its popularity as much as its lusty sauce [67].*

*Who are you calling **a bitch**? [67]*

*No one in England has been called a “poxy **bitch**” for centuries, but in the Netherlands you can still call someone a pokkenteef [67].*

*It has earned the offensive moniker “**bitch diesel**” (so named because it is pink and has been marketed to women) [67].*

*He may be a son of a bitch, but he's our son of **a bitch** [67].*

*Conservatives are furious because their pin-up, Margaret Thatcher, appears as a rasping **termagant** determined to spill the blood of Argentines and rub the noses of the poor in the dirt [67].*

***The termagant** Madame de Montreuil had him spied upon and put in prison [67].*

*Only his **termagant** wife and her friends call him “Basil” [67].*

***Flappers** in focus. Caught between the first world war and the Great Depression, the jazz age was a period of social transformation [67].*

*America prepares the “**mother of all sanctions**” against Russia [67]*

***Mother** of invention. Her children have made waves with fast cars and slow food [67].*

*Vera Putina claimed to be Vladimir Putin's real **mother** [67]*

*Kristin Hannah looks at the Dust Bowl from **a mother's** perspective [67]*

*Look closer, however, and the Australian economy is not Cinderella, but America's ugly **sister** [67].*

***Sister** sledgehammer. Locked in a painful clash, the Congress government, or its welcome new economic reforms, could now fail [67].*

*An author reconstructs the life of her murdered **sister** [67]*

*Why Russia is about to decriminalise **wife-beating** [67]*

*What are non-doms, and why does it matter that Rishi Sunak's **wife** is one? [67]*

*He credits his **wife** with playing a major role in his most celebrated works [67].*

*One nation, with **Aunt Susan** [67]*

*Crazy **aunt** on the loose [67]*

*The old **aunt** of Zurich [67]*

*Two caravan loads of workers—a miner's son, a Bob Dylan fan, a voluptuous gang mistress and her religious **niece**... [67]*

*Your smartphone might be able to remind you to buy a cake for your **niece's** fifth birthday [67].*

***Grandmother's** footsteps. With no sign of a Cuban spring, change will have to come from within the party [67].*

*My **grandmother's** home survived last year's blast [67].*

*Not your **grandmother's** purls [67]*

*The rich **cousin**. Oil makes Norway different from the rest of the region, but only up to a point [67].*

*Going, as usual, on the languages I know something of, in English every child of any of your parents' siblings is your **cousin** [67].*

*The Iraqi militias are copying their overmighty **cousins** in Iran [67]*

*My **godmother**, like my mother, is an extraordinary cook [67].*

*The magical-realist novelist detested being pigeonholed, whether as a feminist or as a fairy **godmother** [67]*

*So wrote Simone de Beauvoir, **the godmother** of French feminism, in "The Second Sex" over 70 years ago [67].*

*Sheikh Hasina is Asia's iron **lady** [67]*

***The lady** who changed the world [67]*

*Debunking the myth of **Lady** Jane Grey [67]*

***Madam** Speaker? [67]*

***Madam** presumptive nominee [67]*

*JUST after midnight on November 23rd, the **landlady** of a building in an older district of Hong Kong checked on one of her tenants, a prostitute [67].*

*A **landlady** who grows carrots shaped like hands [67].*

*Frogs and **princes**. More and more capital is chasing fewer and fewer ideas [67].*

Ms Lee, born in the Philippines, recently became the first foreign-born South Korean to win a seat in the National Assembly, running for the ruling Saenuri party [67].

Mrs Watanabe, mind your fingers [67]

“Mrs. America” and the lessons of the ill-fated Equal Rights Amendment [67]

*Hamas's deadly “phantom”: the **man** behind the attacks [67]*

*Is Germany once again the sick **man** of Europe? [67]*

*The **man** who screwed an entire country [67]*

*The **man** who would be Trump [67]*

*An autistic Ukrainian **boy** lived by routine [67].*

*How racist is “**boy**”? [67]*

*A **boy**-racer's dream? [67]*

*Why allegations about his **son** could hurt Mexico's president [67]*

*A dictator and his entitled **son** are holding Uganda captive [67]*

*Who kidnapped the **son** of Slovakia's president? [67]*

*Young children may benefit from having more **male** teachers [67]*

*Deadlier than the **male** [67]*

*The Republican Party in Congress could become even more **male** [67]*

*How becoming a **father** shrinks your cerebrum [67]*

*David Deutsch, **father** of quantum computing [67]*

*A **father** and son take on the world in Richard Powers's new novel [67]*

***Brother** Andrew secretly carried Bibles behind the Iron Curtain [67]*

*Big **Brother** Bush? [67]*

*In North Carolina a jilted husband can sue his **wife**'s lover [67]*

*Glenn Close seethes brilliantly in “The **Wife**” [67]*

*Russia should not decriminalise **wife**-beating [67]*

*Workplace advice from our agony **uncle** [67]*

*From Uncle Ben's to **Uncle** Sam [67]*

*Getting around **Uncle** Sam [67]*

*The **nephew** of Singapore's prime minister faces court [67]*

In “Fatherland”, an author reckons with his Nazi grandfather [67]

*The downside of being a **godfather** [67]*

*Paolo Gentiloni, Italy's **gentleman** prime minister [67]*

*The return of the **gentleman** banker [67]*

*“**Gentleman** Jack” and the problem of the unlikeable female protagonist [67]*

***Sir** Paul McCartney's memoir aims to affirm his status as a writer [67]*

***Sir** Richard Barrons on how the characteristics of war are changing [67]*

***Sir** Keir Starmer's magic lamp [67]*

*Vonovia and Deutsche Wohnen combine to create a giant **landlord** [67]*

*The satire of gentrification in “The **Landlord**” still has bite [67]*

*Tech lay-offs are the latest blow to office **landlords** [67]*

*Who is J.R. Moehringer, **Prince** Harry's ghostwriter? [67]*

***Prince** Philip, Duke of Edinburgh, died on April 9th [67]*

*How an Ethiopian **prince** came to be buried at Windsor Castle [67]*

*Charles Koch is a rare thing, a **businessman** besotted with ideas [67]*

*How good a **businessman** is Donald Trump? [67]*

*The mystery of the world's second-richest **businessman**[67]*

*More than 6,000 commercial licences have been issued to **businesswomen** in the two main cities, Riyadh and Jeddah [67].*

*She was also a wealthy **businesswoman** who supported her husband financially, it is believed, in the earliest days of Islam[67].*

*In America and other well-off places **businesswomen** are making strides, according to The Economist's glass-ceiling index, an annual snapshot of female empowerment [67].*

*Delivering the election: a rural **mailman** makes his rounds [67]*

*George Santos is the **congressman** America deserves [67]*

*Return of the artist **craftsman** [67]*

*Donald Trump's **spokesman** quits [67]*

*In North Carolina a jilted **husband** can sue his wife's lover [67]*

*Digital dreams and disappointments in “The Startup **Wife**” [67]*

***Father** Andriy Zelinsky, SJ, on the troubling moral questions the conflict uncovers [67]*

*Revenge of the tiger **mother**. Asian-Americans do better than whites because they work harder [67].*

Додаток Б

*Ob **der** Rafah-Grenzübergang zwischen dem Gazastreifen und Ägypten geöffnet werden kann, hängt nach ägyptischen Angaben von Israel ab [70].*

***Das** Land habe bislang noch keine Stellung dazu bezogen, sagte der ägyptische Außenminister Samih Schukri [70].*

***Das** arabische Land hatte von Israel eine Waffenruhe für **das** Gebiet gefordert, um Hilfsgüter in den Gazastreifen zu bringen und Ausländern die Ausreise zu ermöglichen [70].*

***Die** Weltgesundheitsorganisation (WHO) hat nach eigenen Angaben zwei Lieferungen mit medizinischen Hilfsgütern in die libanesische Hauptstadt Beirut geschickt [70].*

***Die** Sendung enthält demnach "ausreichend chirurgische und traumatologische Medikamente und Hilfsgüter für 800 bis 1.000 verletzte Patienten", wie **die** Times of Israel berichtet [70].*

*Damit bereitet **die** WHO sich nach eigenen Angaben auf eine "mögliche Gesundheitskrise" vor, falls **die** Lage an der Grenze zwischen Israel und dem Libanon eskaliert [70].*

*Um sich zu schützen, bleibt den **Menschen** im Gazastreifen nur die Flucht ins Nachbarland Ägypten [70].*

*Dass an dem parallel abgehaltenen Referendum, in dem es unter anderem um den EU-Asylkompromiss ging, nur 40 Prozent der **Menschen** teilgenommen hätten, wertete er als gutes Signal an die Europäische Union: Das zeige, "dass die polnische Gesellschaft in der Mehrheit und auch viele PiS-Wähler pro-europäisch ist" [70].*

***Menschen** mit Kameras bauen ihre Technik am Spielfeldrand auf, Mikrofone liegen in den Händen, fast so wie bei einem Spiel der Bundesliga [70].*

***Lehrerinnen und Lehrer** brauchen laut der Bildungsgewerkschaft Unterstützung, um den Krieg in Nahost sensibel besprechen zu können [70].*

*Doch es gibt **kluge** Lösungen [70].*

*Der Nahostkonflikt lässt sich nicht aus deutschen Schulen heraushalten, meint unser Autor, **der Lehrer** ist [70].*

***Lehrerinnen und Lehrer** brauchen laut der Bildungsgewerkschaft Unterstützung, um den Krieg in Nahost sensibel besprechen zu können [70].*

***Die Bundeszahnärztekammer** weist Aussagen des CDU-Chefs zurück, dass es Wartezeiten durch Migranten gebe [70].*

*Wie **die Lage** ist und welche Leistungen Asylbewerber erhalten [70].*

***Der Journalist**, der zu viel wusste [70].*

*Ist ein **Elternteil** erkältet, bekommt er vom gesunden Partner nicht nur die Wärmflasche, sondern auch mal Vorwürfe ans Bett gebracht [70].*

*Tausende **Menschen** werden ins Landesinnere gebracht. Israel rückt zusammen [70].*

*Wie geht es **den Menschen** am Bahnhof Altona? [70]*

*Am Sonntag wählen **die Schweizerinnen und Schweizer** ihr Parlament.*

*Die Operation Libero war lange erfolgreich darin, die Initiativen der SVP zu bekämpfen. Nun aber werden **der rechten Partei** bei den eidgenössischen Wahlen Gewinne vorausgesagt.*

*Heute leiten Sie **deren** Geschäftsstelle.*

*Die Junge SVP bezeichnete **Leute**, die an die Pride gehen, und **queere Menschen** nicht als krank.*

*Die Gender-Debatte, die Diskussion über die Zehn-Millionen-Schweiz, **der Streit um das Verhältnis** des Landes zu Europa: Alle Debatten werden von der SVP dominiert.*

***Sahra Wagenknecht** will offenbar Ernst machen.*

Für **ihre** bisherige Partei ist die Trennung zweifellos eine Gefahr, aber auch eine Chance.

Und für die etwa das Gendern natürlich eine Selbstverständlichkeit ist, wenn auch – anders als **von Wagenknecht** oft behauptet – keinesfalls ein Hauptanliegen.

Ihre restriktive Haltung in Flüchtlings- und Migrationsfragen...

Nur ohne **Wagenknecht** kann die bisherige Linkspartei als linke Alternative zu den Grünen glaubwürdig sein.

Wenn das Projekt BSW – Bündnis Sahra Wagenknecht, so der angebliche Name – scheitern sollte, zieht **sie** sich eben ins Private zurück, schreibt Bücher und gibt Interviews.

Das wäre aber wohl auch der Fall gewesen, wenn **sie** es nach all den vielen Ankündigungen gar nicht erst versuchen würde.

Meine **Mutter** wählt PiS und ich kann nicht mehr mit ihr reden.

Ich bin **Anhängerin** des linken Lewica-Bündnisses, mein **Vater** wählt Donald Tusks liberale Bürgerplattform (PO) und meine **Mutter** die konservative PiS.

Ich bin **Ärztin**.

Im Sozialismus waren **Abtreibungen** kein Problem, durch immer strengere Gesetze sind sie mittlerweile fast unmöglich geworden.

Meine **Mutter** ist **Hebamme** und hat die Abtreibungsdebatte mit Schrecken verfolgt.

Sobald meine **Mutter** zu Hause ist, werden solche Gespräche sinnlos: Sie glaubt die Geschichten, die die PiS über das Staatsfernsehen verbreiten lässt.

Polnische **Freundinnen** von mir sind für Abtreibungen in die Slowakei gefahren, weil sie wussten, dass ihnen in Polen im Zweifelsfall nicht geholfen wird.

Eigentlich ist meine **Mutter** unpolitisch, aber wegen der populistischen PiS-Politik geht sie wählen.

Meine **Mutter** hat mich auf die Idee gebracht.

Mit einem Bekannten von früher, der noch immer dort wohnt, habe ich länger über **Frauenrechte** diskutiert.

*In der neuen Folge Ehrlich jetzt? spricht **Yasmine M'Barek** mit der Bundestagspräsidentin und SPD-Abgeordneten **Bärbel Bas** über Bürgerräte und die Stärkung der Demokratie gegen Populismus.*

*Er ist der neue Chef im Robert **Koch**-Institut: Lars Schaade erklärt, wie gefährlich Bioterrorismus und Klimawandel sind. Und wie harmlos Corona diesen Herbst wirklich ist [44].*

*Zwei **Journalistinnen** im Iran zu mehrjährigen Haftstrafen verurteilt [44]*

*El Chapo: Mexiko liefert **Sohn** von Drogenboss El Chapo an die USA aus [44]*

*Sie nahmen mir meine **Tochter** [44]*

*Statistisches Bundesamt: Zahl erwerbstätiger **Mütter** hat deutlich zugenommen [44]*

*Sonderurlaub nach Geburt: Rund 40 Prozent der Unternehmen bieten keinen Sonderurlaub für **Väter** [44]*